

tribuna

LJUBLJANA, letnik XXX,

5. november 1980

številka 2

STUDENTSKI ČASOPIS

Cena 5 din

UREDNIŠTVO TRIBUNE PRIPRAVLJA POSEBNO ŠTEVILKO O STANOVANJSKEM VPRAŠANJU. OBRAVNAVALI BOMO:

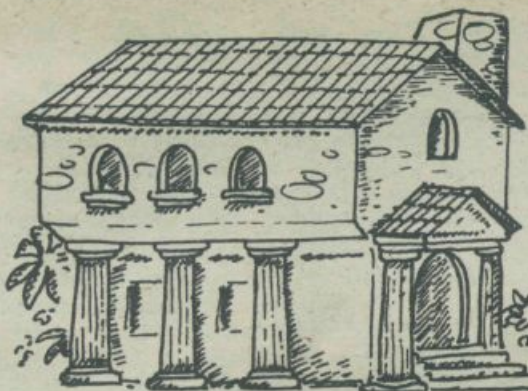
- RAZREDNO POGOJENOST STANOVANJSKEGA VPRAŠANJA
- NAČIN REŠEVANJA STANOVANJSKEGA VPRAŠANJA IN NJEGOVO NEPRESTANO REPRODUCIRANJE V OKVIRU BLAGOVNE PRODUKCIJE
- STANOVANJSKO VPRAŠANJE IN DANAŠNJO EKONOMSKO KRIZO Z ANALIZO KONKRETNIH RAZMER PRI NAS

POZIVAMO BRALCE TRIBUNE, DELAVCE IN ŠTUDENTE, DA SODELUJEJO S SVOJIMI PRISPEVKI
IN DA SE UDELEŽIJO NATEČAJA

★ UREDNIŠTVO TRIBUNE RAZPISUJE VELIKI NAGRADNI NATEČAJ ★

za odkritje
najbolj

GRRRRRRRRR...

Na natečaju lahko sodelujejo predvsem delavci in študenti. Prednost pri podelitvi nagrad bodo imeli podnajemniki in mlade družine brez stanovanj. Na natečaju ni zaželeno sodelovanje raznovrstnih rentnikov, lastnikov večih stanovanj in vikendov in nevoščljivih malomeščanov.

Udeleženci natečaja morajo poslati do 30. novembra 1980 na uredništvo Tribune, Trg osvoboditve 1/II, 61000 Ljubljana, naslednje:

1. Fotografijo vile	1. Fotografijo bivalnih prostorov
2. Opis in skico lokacije	2. Podatke o kvadraturi in opremi bivališča, opis sanitarnih in sploh zdravstvenih pogojev
3. Podatke o kvadraturi, uporabljenih gradbenih materialih...	3. Navesti višino mesečne najemnine
4. Navesti približno ceno in ali je bila zgrajena na kredit	4. Podatke o številu stanovalcev in opis njihovega družbenega položaja
5. Podatke o lastniku	
6. Podatke o (predvidenih) stanovalcih	

Posebne omejitve: vila ne sme biti starejša od 5. (petih) let, lahko pa je še v gradnji.

Poslane prispevke bo ocenila posebna komisija, ki jo sestavljajo ugledni strokovnjaki s področja arhitekture in gradbeništva, ekonomije, prava, zdravstva in sociale, antropologije in sociologije ter ugledni družbeni delavci, predstavnik socialno-ekonomske komisije UK ZSMS in uredništvo Tribune.

Delo ocenjevalne komisije bo javno. Točen datum in kraj bosta pravočasno objavljena v Tribuni, tako da se bodo lahko vsi zainteresirani ocenjevanja udeležili.

V poštev bodo prišli vsi poslani prispevki, tudi če ne bodo izpolnjevali vseh zahtev razpisa natečaja (npr. lahko obravnavajo samo luksuzno vilo ali samo bedno stanovanje). Posebej so zaželeni vaša mnenja, stališča in pripombe o obravnavanih primerih.

Komisija bo podelila tri nagrade: prvo, drugo in tretjo nagrado. Nagrajeni prispevki bodo objavljeni v Tribuni in posebej honorirani. Vsem avtorjem, ki bodo na natečaju sodelovali, jamči uredništvo Tribune popolno anonimnost.

Uredništvo

uvodnik

GOSPODARSKA KRIZA IN STANOVANJSKO VPRAŠANJE DELAVSKEGA RAZREDA V SLOVENIJI

Kriza je tu in zaradi obsežnosti svojega prizorišča in z intenzivnostjo svojega učinka bo vabila dialektiko tudi tistim v glave, ki se jim danes cedita med in mleko.

Kritika politične ekonomije prehodnega obdobja za katero nam gre, mora izhajati iz analize protislovij socialistične družbe in kriza z vtepačo dialektiko neizprosno razgalja ekonomistično iluzijo in dela razmerja med ljudmi razvidna bolj kot kdajkoli. Tisto, kar je prej zgolj čutno-nazorno dajalo videz avtohtonosti je v pogojih krize postalo jasno razumljivo v vpetosti v totaliteto družbenih odnosov. Razredna osnova marksizma, ki so si ga lastili in si ga lastijo kujoni vseh vrst, je postala jasnejša in delavski razred bo revolucionarno teorijo znal bolje uporabiti!

Temeljne značilnosti nastale krize nam ne bodo postale nič manj jasne, če se naši nameri primerno tokrat zadeve lotimo z drugega konca, da pričnemo pri ukrepih za rešitev te krize. Tako bomo prišli tudi do tistih temeljnih vzrokov za to krizo, ki nam bodo dovoljevali, da bomo v tem članku obravnavano „stanovanjsko vprašanje“ umestili znotraj zgodovinskega procesa akumulacije kapitala, ki jo tu pojmuje kot produkcijo presežne vrednosti in njeno spreminjanje zopet v kapital. Tega vprašanja smo se v tej številki lotili temeljiteje in ta članek pretendira na uvodnik k njegovi obravnavi, ki bo postavljen v posebni Tribune – „stanovanjski cigri“. V njeno nastajanje in produciranje želimo pritegniti tudi delavce in študente katerih sodelovanje naj bi tudi sicer postalo pogostejša praksa delanja Tribune.

„Povečevanje dohodka... oblikovanje v izvoz usmerjenega gospodarstva... povečevanje deleža proizvodnje, ki je razvojno in tehnološko intenzivna, značilna po veliki udeležbi visokokvalificiranega ustvarjalnega dela in avtomatizaciji... večja produktivnost dela... ustvarjanje pogojev za večjo prostorsko mobilnost delavcev... racionalnost zaposlovanja... izločanje sredstev za stanovanjsko izgradnjo glede na dejanske potrebe... itd.“, vse to je zapisano v Osnutku družbenega plana SR Slovenije za 1981–1985. to so prdlagane rešitve, ki naj bi rešile nastalo gospodarsko krizo v Sloveniji in širše v SFRJ. Teh rešitev se bomo v tem članku lotili le toliko kolikor bomo obnje zadeli ob obravnavanju „stanovanjskega vprašanja“, kakor ga rešuje pravkar sprejet Zakon o stanovanjskem gospodarstvu in potrjujejo v osnutku plana zapisna določila.

Pogoj za nemoteno akumulacijo temelječo na produkciji blaga je čedalje večja razsežnost delovnega procesa in v skladu s tem čedalje večje zalaganje kapitala v tiste delovne organizacije, ki poslujejo likvidno v smislu produciranja profita in njenega ponovnega zalaganja v proces produkcije. „Povečevanje dohodka“ (osnutek plana...) pa je v pogojih ekonomskih razmerij v Sloveniji in s pristajanjem na rešitve znotraj njih, moč doseči z zgoraj omenjenimi ukrepi. Jasno je, da v takih okoliščinah ni važno kaj se producira – ni važna produkcija uporabne vrednosti, temveč je pomembna zgolj produkcija čimvečje vrednosti, torej tista produkcija, ki ne glede na potrebe, ki jih zadovoljuje, oblikuje najvišjo profitno stopnjo.

Ni važna kvaliteta, važna je kvantiteta. Ocena je in razmere na svetovnem tržišču jo potrjujejo, da je moč največ vrednosti realizirati z izvozno usmeritvijo. Ocena je tudi, da „razvojno in tehnološko intenzivna, z visoko udeležbo visokokvalificiranega ustvarjalnega dela in avtomatizirana“ produkcija prav tako sledi povečevanju dohodka. Res je. Spreminjanje organske sestave kapitala z uvajanjem „tehnologije in avtomatizacije“ je v središču procesa akumulacije kapitala, ki je v zadnji instanci odvisna od mere presežne vrednosti. Ta pa se z višanjem organske sestave kapitala v prid konstantnega nasproti variabilnemu – povečuje, kakor se absolutno povečuje tudi profitna stopnja skladno na celoten založen kapital (tu se ne bomo spuščali v analizo nasprotujoče tendence k padanju profitne mere, ki postavlja kapitalu za mejo njega samega). „Racionalno jedro“ za rešitve nastale krize je torej usmerjeno v „svobodno, ekonomskim zakonitostim prosto pot“, ki naj omogočijo oblikovanje povprečne družbene profitne stopnje s selitvijo kapitalov iz ene veje produkcije v drugo. Temelj politike prestrukturiranja slovenskega gospodarstva sloni na odtegotvjanju kapitala tistim produkcijskim panogam (stvar analize je, koliko so te veje produkcija kave, praškov, olja...) katerih profitna stopnja je nizka in njihovo odhajanje tja, kjer je visoka. Prevladovanje logike akumulacije kapitala skozi delovanje njenega temeljnega zakona, zakona vrednosti v družbi prehodnega obdobja, je torej temelj stabilizacijske politike v Sloveniji in Jugoslaviji.

Kaj to pomeni za reševanje „stanovanjskega vprašanja“ delavskega razreda in kakšno vlogo igrajo pravkar sprejeti zakoni s področja stanovanjskega gospodarstva?

Omenjena zgodovinska tendenca procesa akumulacije kapitala vpliva na delavski razred na povsem določen način. Ker je velikost družbenega produkta dana je v odnosu na delež ustvarjene vrednosti ta zgodovinska tendenca k povečevanju profitne stopnje uresničljiva samo s hkratno tendenco k zmanjšanju variabilnega kapitala, to je tistega dela na novo ustvarjene vrednosti, ki je potreben za reprodukcijo delovne sile. To se dogaja na več načinov: višanje organske sestave kapitala, intenzifikacija dela, zmanjšanje zaposlovanja, zmanjšanje plač... Te blagovni produkciji imanentne tendence se kažejo stalno in ne le v kriznih obdobjih. Tu postanejo le kristalno jasne. Tendence k znižanju plač do tiste meje, ki dopušča fizično reprodukcijo delovne sile je prav tako lastna kapitalu, kot je stalen boj delavskega razreda za povišanje plač vsebovan že v dejstvu, da je delovna sila blago in že zato podvržena zakonom, ki regulirajo splošno gibanje cen.

V družbeno-ekonomskih razmerah in razsežnostih gospodarske krize v Sloveniji je tendenca k zmanjšanju variabilnega kapitala, torej k realnemu padcu življenjske ravni delavskega razreda prisotna na več načinov. Nas tu zanima produkcija tistega blaga potrebne za reprodukcijo delovne zmoglosti, ki se mu reče stanovanje. Zanima nas torej funkcija novosprejete politike stanovanjske izgradnje v prestrukturiranju slovenskega in jugoslovanskega gospodarstva. Točneje: zanima nas kako se ravno skozi „stanovanjsko vprašanje“ reflektira nižanje življenjske ravni delavskega razreda, ki je, in to je predpostavka: hkrati posledica in vzrok iste temeljne zakonitosti – tendenca k stalnem višanju povprečne družbene organske sestave kapitala.

Bistvo novosprejete stanovanjske politike lahko označimo z dvema temeljnima ukrepoma:

A – večji poudarek angažiranju lastnih sredstev občanov za razreševanje vseh oblik stanovanjskih vprašanj delavcev in občanov in

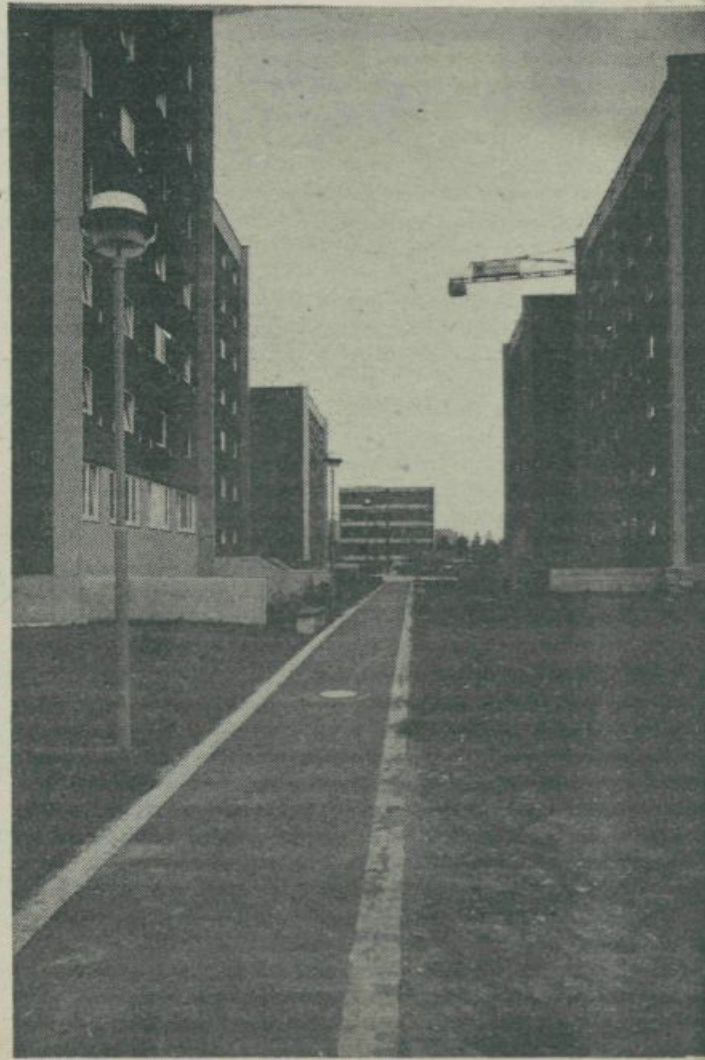
B – prehod na ekonomske stanarine, katerih osnova je vrednost stanovanja;

Efekt tako prvega kot drugega ukrepa, (da se za produkcijo in reprodukcijo stanovanj, tega nepogrešljivega artikla za nemoteno reprodukcijo delovne sile) povečuje obremenjevanje plač „delavcev in občanov“. Zmanjševanje plač in s tem slabšanje družbeno-ekonomskega položaja delavskega razreda je več kot očitno, toda ostajati zgolj pri tem pomeni ne prodreti do bistva stvari.

Za krizo, ki je nastala in nastaja lahko rečemo, da nasilno rešuje obstoječa protislovja in jih na ta način pogloblja, tako, da jih vspostavlja vedno znova in v vedno bolj zaostreni obliki. Če je kje to še posebej jasno je to prav pri reševanju „stanovanjskega vprašanja“. Brez pretenzij po utopičnih rešitvah naj torej strnemo nekaj ugotovitev v zvezi s položajem delavskega razreda v Sloveniji in njegove vloge pri stabilizaciji gospodarstva:

1. Zaradi večjega odtegotvjanja od plač „delavcem in občanom“ za reševanje „stanovanjskega vprašanja“, se bodo morale plače, glede na to, da to je dolgoročnejša gospodarska usmeritev (1981–1985) v stanovanjski politiki – že zaradi tega, ker je delovna sila blago – povečevati. In to sorazmerno za delež, ki ga bo delavec skladno z „novim“ reševanjem njegovega stanovanjskega vprašanja dajal za to blago. V tem svojem boju za večjo plačo delavec seveda ne sledi svojih „pomeščenih potreb podvrženih potrošništvu“, kakor se to prikazuje v kampanji proti „potrošništvu“ pri nas, pač pa so potrebe delavcev oziroma način reprodukcije njegove delovne zmoglosti vsakokratno zgodovinsko določene – tudi z zahtevami kapitala. Temu nasproti se kapital bori z intenzifikacijo dela, s povečevanjem produktivnosti, zmanjšanjem zaposlovanja. „Racionalno zaposlovanje“ pravi osnutek plana, saj rešitev za povišanje profitne stopnje s stališča „racionalnosti kapitala“ ni v povečevanju zaposlenosti. Kreditov in novih zadolžitev ni več in zato tudi ne novih investicij. Intenzifikacija dela, tj. relativno povečanje produkcije presežne vrednosti je zato edina „racionalna rešitev“. Specializacije delovne sile preko zagotavljanja „visokokvalificiranega ustvarjalnega dela“ (osnutek plana...) je torej tudi to, kar naj bi zagotovil Zakon o usmerjenem izobraževanju, ki kljub nasprotujočim argumentom pomeni v največji meri prav podrejanje izobrazbe delavcev ozki specializaciji. Šele v sedanjih razmerah je njegov smisel popolnoma razviden. Kriza ga je razgalila.

2. K bistvu reševanja „stanovanjskega vprašanja“! V zgodovinski tendenci akumulacije kapitala k višanju organske sestave kapitala, ki se v pogojih naše krize kaže v zahtevi po prestrukturiranju gospodarstva, ima odločilno vlogo „lahka pehota kapitala“, delavski razred in razmere v katerih živi, producira in se reproducira. Le-ta mora biti zato, da se kapital odtegne veji z nizko in gre v vejo z visoko profitno stopnjo, prost vsake lokalne vezanosti – „ustvarjanje pogojev za večjo prostorsko mobilnost delavcev“ (osnutek plana...) – torej povečini brez stanovanj – „izločanje sredstev za stanovanjsko izgradnjo glede na dejanske potrebe“ (osnutek plana...) – torej le začasno rešitvijo, ki mu omogoča, da ga kapital lahko vsak trenutek pošlje drugam. Nerešeno stanovanjsko vprašanje delavcev je v teh razmerah prav tisti mehanizem, ki poleg ostalih zagotavlja mobilnost kapitala sploh in variabilnega posebej, delovne sile. tj. tistega njenega dela, ki mora biti prost vsake lokalne vezanosti, da ta ekonomija „racionalno“ funkcioniра. „Racionalno“ seveda v tisti meri, ki proces akumulacije kapitala in zakon vrednosti pragašajo za „racionalno“ merilo. Tu seveda ni več sledu po zahtevi za zgodovinskim odpravljanjem teh anarhičnih zakonitosti ampak prav nasprotno. Njihovo utrjevanje v družbi prehodnega obdobja.

V družbi se formira splošna profitna stopnja, ki je skladno s povprečno družbeno organsko sestavo kapitala. Profitna stopnja neke produkcijske veje se tej splošni profitni stopnji približuje toliko, kolikor se uspe približati povprečni družbeni organski sestavi kapitala, ki se prav zaradi tega zenačuje med vejami produkcije in znotraj njih. Kako to vpliva na reševanje stanovanjskega vprašanja?

Tiste produkcijske veje in delovne organizacije znotraj njih, ki si višjo profitno stopnjo zagotavljajo z višjo organsko sestavo kapitala, ki imajo v produkciji uporabljenega več fiksnega in manj variabilnega kapitala imajo direktno ali preko plač manj opravka s stanovanjskim vprašanjem pri njih zaposlene delovne sile. Tiste pa, ki so po organski sestavi kapitala pod družbenim povprečjem in so njihove profitne stopnje manjše, pa zato zaposlujejo sorazmerno več delovne sile in vspostavljajo „stanovanjsko vprašanje“ v veliko večjem obsegu:

„Nov sistem oblikovanja sredstev in poslovanja v stanovanjskem gospodarstvu, ki se pripravlja, ne bo izhajal iz enotno določene stopnje. Z obveznim združevanjem sredstev naj bi se pokrilo le financiranje solidarnostno zgrajenih stanovanj, za kritje stroškov ostale gradnje stanovanj pa naj bi se sredstva oblikovala odvisno in so njihove profitne stopnje manjše, pa zato zaposlujejo sorazmerno več delovne sile in vspostavljajo „stanovanjsko vprašanje“ v veliko večjem obsegu:“

„Nov sistem oblikovanja sredstev in poslovanja v stanovanjskem gospodarstvu, ki se pripravlja, ne bo izhajal iz enotno določene stopnje. Z obveznim združevanjem sredstev naj bi se pokrilo le financiranje solidarnostno zgrajenih stanovanj, za kritje stroškov ostale gradnje stanovanj pa naj bi se sredstva oblikovala odvisno in so njihove profitne stopnje manjše, pa zato zaposlujejo sorazmerno več delovne sile in vspostavljajo „stanovanjsko vprašanje“ v veliko večjem obsegu:“

„Po gospodarski reformi (mišljena je po krizi 1964–65) je prišlo do decentralizacije financiranja stanovanjske graditve s tem, da je bil stanovanjski prispevek prenehan na delovne organizacije. Kreditiranje stanovanjske gradnje so prevzele banke na podlagi namenkega varčevanja. Namen sistema je bil spodbuditi posameznika in posamezne družine, da bi prispevali čimveč lastnih sredstev za gradnjo stanovanj. Zato je novi sistem financiranja podpiral zasebno lastnino stanovanj. Zdi pa se, da je stanovanjska politika ravno v tem času zašla v slepo ulico. Privatizacija stanovanj je povzročila, da so prav na tem področju nastale velike socialne razlike med posameznimi sloji prebivalstva. Zaradi visokih cen stanovanj, tak sistem ni omogočal družinam z nižjimi dohodki nakup stanovanja. Družbena pomoč družinam, ki iz objektivnih razlogov niso mogle privarčevati dovolj sredstev in, ki jim tudi delovna organizacija, kjer so zaposleni niso mogle pomagati, je bila neučinkovita. Gradnja najemniških stanovanj je skoraj zamrla.“

V letu 1971/72 je prišlo do sprememb v načinu financiranja stanovanjske graditve. Ponovna reforma je bila nujna zaradi akutnega stanovanjskega primanjkljaja in nujnosti znatnega povečanja obsega stanovanjske graditve.“ (Stanovanjski standard v Sloveniji, Metka Rus – Blejec, Časopis za kritiko znanosti, str. 130, št. 19–20).

Nadaljevanje je sledilo že večkrat.

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA!

Za uredništvo: Igor Bavčar

Pravljica o putskih

UVOD

V Teleksu št. 42 je časnica Mija Repovž razglasila „preverjeno“ umazanost v ljubljanskih študentskih domovih. Gotovo bi nam zamerila, če bi ji dokazali nekaj polresnic v njenih „preverjenih“ besedah in se vpikovali v njeno površinsko poznavanje problematike. Tudi ne bomo govorili, da tako hudo vendarle ni, da se res tu in tam najde neurejena luknja in da je to le izjema. Da bi odkrili, kakšno razredno opredeljeno vlogo igra omenjena časnica, se ne bomo mogli zadovoljiti z argumenti njene eventualne družinske ljubečnosti in moralne čistosti, ki je vrhu vsega vsaj malomeščanska, če že ne velikoburžoazna. Da Teleks prebirajo tudi delavci, je dejstvo, iz katerega omenjeni članek izhaja, saj je objektivno v prvi vrsti namenjen prav delavcem: pogledajte kakšni „packi“ so ti študentje, ki še svoje sobice ne morejo pospraviti; pogledajte kako ravnaajo z družbeno lastnino in z delavskim denarjem, ki ga „brezplačno“ dobivajo v obliki štipendij. Kar raznesti hoče to Mijo Repovž od vzklika: Pogledajte delavci, za kakšne umazane gre vaš denar! Takšno je „vzdušje“ njenega „preverjenega“ članka, čeprav se bo sama sklicevala na to, da teh besed ni nikjer uporabila. Ne gre za besede, tu gre za veliko več, časnica: gre za to, čigave interese dejansko zastopaš.

Z vzdušjem v članku se resda prilizuje proletariatu in mu „pomaga odkrivati“ tiste, ki z njegovim denarjem (delom) „grdo ravnaajo“. A resnica je drugačna in zahteva malo več prostora za osvetlitev odnosa med delavci (proletariatom) in študenti.

I.

Najprej je treba razbiti pojmovanje, da študentska populacija predstavlja neko „izvenrazredno“ družbeno tvorbo, da se mimo proletarskega revolucioniranja vključuje v družbene procese kot protestniška, kvazirevolucionarna ali kot skupina političnih skrajnežev, da bi tako lahko zagovarjala svoje ozke skupinske interese. Razbiti je treba takšen pogled, ki tej skupini pripisuje neko politično enotnost (ali bolje: mesto v revolucionarni preobrazbi družbe) samo zaradi tega, ker jo „združuje“ statistični indikator vključenosti v izobraževalni proces na določeni stopnji. Študent je abstraktna beseda, ki postane resnična šele takrat, ko je napolnjena z individuumom. Zaradi tega razredni boj ne poteka v „ostali“ družbi mimo študentske populacije, ampak tudi to populacijo fundamentalno preseka in jo tako popolnoma integriira v globalni boj za osvoboditev družbe same. Študentje objektivno stojimo v vrstah skupaj s proletariatom, prav tako objektivno pa nekateri študentje stojijo na nasprotni strani. To poveza vo in enotnost z delavskim razredom poskušamo zadnja leta v Tribuni dokazovati in uresničevati na najrazličnejših področjih. Tu jo bomo poskusili prikazati glede na razmere, v katerih se nahajamo in ki opredeljujejo našo eksistenco. To pa zaradi tega, ker v uvodu omenjeni članek poskuša to enotnost negirati in jo razbiti na najbolj podli način. Hoče namreč doseči to, da bi delavce oborožil z nekakšnim argumentom zoper to enotnost, vendar je takoj jasno, da gre za meglen argument brez prave vsebine.

Dejanske razmere takšne argumentacije ne dopuščajo, saj bomo kmalu videli kako prekleto podobne so razmere pri delavcih (proletariatu), le da tega omenjena časnica noče videti. Engels bi danes lahko ponovno zapisal (Engelsove besede si bomo sposodili še večkrat, ne da bi dokazali aktualnost besed ampak aktualnost razmer, ki jih je sam spoznaval): „Njih, ki se čutijo kot mogočni, narod predstavljajoči razred, je sram pred očmi sveta razgaliti bolečo rano Anglije. Nočejo priznati, da je delavstvo v revščini, ker bi sami kot posedujoči razred morali pred vestjo nositi odgovornost za to revščino.“

Ekonomska kriza blagovnega gospodarstva vedno krepi razredno zavest proletariata, ta zavest pa se poskuša dušiti in premagovati z najrazličnejšimi sredstvi od direktnega onemogočanja organiziranosti proletariata, dušenja njegovih protestov pred ostalimi razrednimi zavezniki ali celo pred delavci sosednje tovarne pa vse do ustvarjanja umetnega razkola v delavskem razredu samem. Na tak umetni razkol gotovo lahko usmeri Teleksov članek, ki hoče spreti „študente“ in delavce (proletariat), saj jim ponuja „preverjene“ (v meščanski terminologiji to pomeni „objektivne“) informacije. Tak namen se je pokazal že tudi v odmevih na ta članek (primer FSPN, ki se ga bomo lotili).

II.

Na udaru je stanovanjsko vprašanje, vendar ne le študentov; delavcev (proletariata) in dela študentov. Mija Repovž v Teleksu ne izhaja iz dejstva, da je čistoča za najnižje plasti proletariata nedosegljiva dobrina, ker tako daleč ne nese njena možganska guba. Če bi to vedela, bi „preverjenih“ besed ne pisala.

Odgovora na vprašanje, zakaj so študentske sobe nehigiene, sta lahko samo dva. Odpravimo najprej prvega: med študenti vegetira nekaj parazitov, ki namesto študiranja edino žurirajo in jim tako študentska soba predstavlja zgolj sredstvo za realizacijo tega. Jasno je, da je takšna soba podobna oni, ki jo Teleks povzdičuje v splošnost, torej kakor da bi bile vse takšne. Ni pa jasno, kako so ti „študentje“ prišli v študentski dom in na čigav račun živijo. Beda, ki se navzven kaže v „nečistosti“ sobe, je v resnici beda lumpenproletariata, natančneje študentskega lumpenproletariata. O tem ne gre izgubljati besed, tu so potrebna dejanja.

Drugi odgovor je povsem drugačen: materialne razmere enega dela študentov so takšne, da drugačnega stanja ne dopuščajo. (Ne-razredna) štipendijska politika socialne razlike med študenti ohranja in tudi povečuje, namesto da bi jih odpravljala. Kadrovske štipendije in „družinske“ ali „sorodstvene“ poti do njih so za to osnovni argument. Študentje, ki izhajajo iz materialno šibke družinske sredine, so prisiljeni poiskati dodaten vir denarja za ohranjanje eksistence. Tisoče in stotisoče opravljenih ur v enem študijskem letu preko Študentskega servisa to jasno potrjuje. Jasno je, da ta množica ne dela iz veselja do ustvarjanja ali iz naravnega nagona. „Dela zaradi denarja, zaradi neke reči, ki s samim delom nima nič opraviti. Dela, ker mora, in dela vrh tega še tako dolgo in tako nepretrgoma enolično, da mu mora delo že samo zaradi tega postati muka. Delitev dela je pa sploh še pomnožila tiste učinke prisilnega dela, ki človeka poživinjajo.“

Po takem delovnem dnevu, ki je študentu omogočil materialno eksistenco, pa ga čakajo še študijske obveznosti. Tradicionalni način podajanja znanosti na naših fakultetah študentu jemlje velik del časa, ko zahteva njegovo fizično prisotnost na vseh potrebnih in nepotrebnih vajah, seminarjih, predavanjih itd. Prištevamo še čas, ki ga porabi za delo, tisto delo zaradi denarja, in čas, ki je potreben za študij. Kaj ostane? Gotovo še daleč ne toliko, kot časnica karkoli Teleksa, ki lahko kadarkoli zabrne s sesalcem ali si ob povsem prostih popoldnevih daje opravka z loščenjem parketa (predlagamo da več časa raje porabi za čiščenje drugačne vrste). „Učinki prisilnega dela, ki človeka poživinjajo“ k temu le še dodajo novo dimenzijo.

In kako drugače je z delavci (proletariatom)? Pogosto naprežanje za denarjem, ki ohranja eksistenco, učinki prisilnega dela. Povsem enako. Ekonomska kriza in sredstva, s katerimi se ta kriza rešuje, pripomorejo; da se del proletariata, ki za svojo delovno silo dobiva le adekvatni del svoj biološki eksistenci, stalno povečuje in da se ohranja klasična kapitalistična bojazen in nesigurnost pred jutrišnjim dnem. Stalni pritisk in zahteve po večji produktivnosti ob hkratnem kratenju sredstev samo še podaljšujejo krake teh škarij.

Časnica se „ni spomnila“, da so študentskim domovom podobni samski domovi delavcev, in to ne po naključju. Ni slučajno v obeh primerih odmerjeno samo dva metra v dolžino in meter v širino za posteljo in nesramno malo za ostale stvari. Tudi ni slučajno, da se oboji domovi gradijo izredno počasi in da jih je zmeraj premalo in da praviloma nimajo nobene spremljajočega objekta, razen v najboljšem primeru menzo, kar kaže res na to, da se takšna delovna sila reducira na biološki minimum. Kakor da nočemo graditi delavca kot celovite osebnosti? In še je podobnosti. „Skopušnost pri prvotni zidavi, zanemarjanje vseh vrst popravil, neprestano hitro menjavanje najemnikov in poleg tega še opustošenja...“ Opustošenja lastnine, čeprav družbene, ne gre jemati za moralno izprijetost. „Vse je zelo lepo in zvoni buržujo prav prijetno na uho, če govorimo o „svetosti lastnine“, ampak za tistega, ki nima nobene lastnine, se svetost lastnine sama ob sebi neha.“

Se bolj zreducirani na vir izkoriščanja so tisti, ki so jim vrata študentskih in samskih domov zaprta, mislim, tiste, ki zasedajo privatna podnajemniška stanovanja. Da tu ni razlike med študenti in delavci, je jasno že na samem začetku, saj vemo, s kakšnim ciljem se stanovanja oddajajo. Pri tem tržne zakoni itosti omogočajo, da se v praksi uresničuje načelo: „Nobena koliba ni tako slaba, da se ne bi našel revež, ki ne more plačati boljše.“ Blagovna proizvodnja in zakonitosti kapitala zahtevajo nakopičenost prebivalstva, tj. splošno koncentracijo in centralizacijo. Podobne zanitosti veljajo za izobraževalni proces, ki še posebej na višji in visoki stopnji šolanja koncentrira študentsko populacijo. Sovpadanje industrijskih in izobraževalnih centrov pomeni podvojen pritisk povpraševanja po stanovanjih, kar ne le matematično draži stanovanja, ampak omogoča prehod na oddajanje najmanj kvalitetnih lukenj – od garaž do kleti in celo drvarnic. Stanovanjski rentniki so tako elementarni kapitalisti. Njihova osebna lastnina pač ima veliko menjal-

no, a majhno uporabno vrednost. To pa omogoča ustvarjanje ekstraprofita, ki ga ti nekontrolirano spravljajo v svoje žepe. Posebni pogoji oddajanja so prav tako posledica delovanja zakonitosti ponudbe in povpraševanja. Na tem trgu pa se kot povpraševalci poleg delavcev pojavljajo samo še študentje kot enotna skupina najemnikov. Ni potrebno torej dokazovati, koga prizadene koncentracija in komu pomaga.

Potencialne najemnike družijo enotna karakteristika, ki jo parafrazirano lahko izrazimo: „Če je tako srečen, da dobi sobo, to se pravi, če mu buržoazija izkaže milost, da se hoče od njega obogatiti, je deležen luknje, ki komaj zadostuje, da mu drži vkup telo in dušo.“ Višina najemnine zaradi takšnih objektivnih razmer ne more biti realna. Bolj realno je vprašanje, kdo lahko stanovanja oddaja in kako je prišel do njih. Nikogar od nas ni potrebno prepričevati, da si

je nekdo „z lastnim znojem“ zgradil po dve nekajstanovanjski hiši in poleg vseh buržoaznih pritiskov (visokokubični avtomobili za ženo in podmladek, pa jahtice, vikendi itd.) še živel razkošno življenje. Ta je kradel, javno kradel (ali pa nakradeno podedoval!) Objektivne razmere danes dopuščajo prevelike razlike, ki na eni strani pomenijo pehanje za streho nad glavo, na drugi pa buržoazno razsipnost. Socialne razlike dosegaajo strašna razmerja, tako da same po sebi silijo v eksproprijacijo eksproprijatorjev. Stanovanjsko vprašanje je tisto področje, kjer se ta vprašanja najbolj odkrito postavljajo in morajo postavljati.

Zaenkrat puščamo ob strani vprašanja praznih stanovanj oz. prevelikih stanovanj tistih, ki jim le-teh niti ni potrebno oddajati. Kajti pravljice o prelepem svetu razsežnih vil postajajo resničnost svinjsko krivičnega sveta.

Podnajemniška razmerja oropajo človeka vsake osebnosti in to ropanje se kaže v posebnih pogojih oddajanja. Soba kjer „gazda“ prepove sleherne obiske, predpostavlja in zahteva kastriranega posameznika, ki bo ob prvem mraku pridno legal v posteljo; izogibanje sprejemanju parov kaže na deviantno pojmovanje vloge družine. Ne daj bog, da bi kdo iskal stanovanje poleg sebe še za otroka! Stanovanjski rentniki tako v precejšnjem številu primerov predstavljajo učinkovit institut za načrtovanje družine, ki pa izhaja iz povsem zgrešenih predpostavk. Devizna predplačila in predplačila sploh pa povsem ustrezajo kurbirski naturi plačevanj vnaprej in omogočajo, da se stalno povečuje fond sob za oddajanje. Tako npr. danes predplačili za dve garsonjeri za nekaj let že zadostujeta rentniku za nakup tretje garsonjere, ki bo ponovno vrgla nekaj predplačila in se bo zanjo izdal kapital ponovno vrnil v nekaj (3–5) letih. Po tem času bodo vse tri prinašale čisti dobiček, s katerim bo mogoče kupiti četrto: ni kaj, zakon razširjene reprodukcije bogatenja oderuhov dobro deluje!

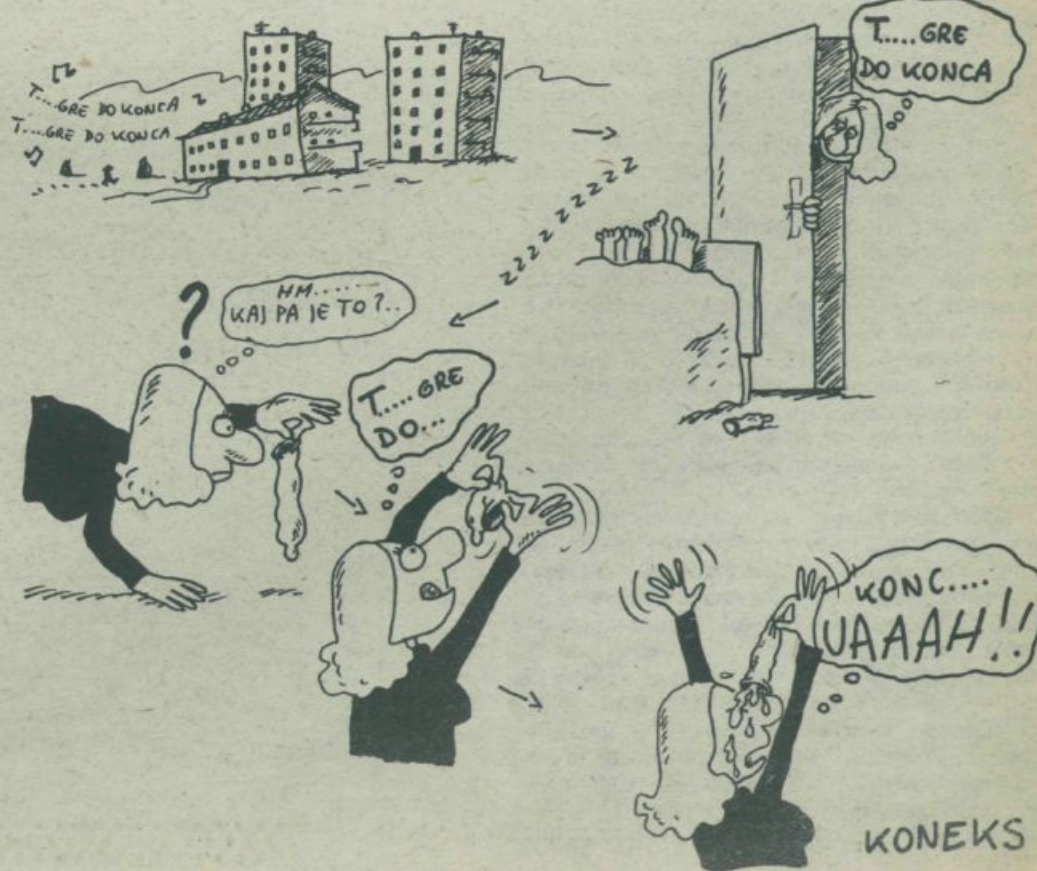
Nasilne vselitve obstoječe „javno mnenje“ obravnava kot tatvine, delovanja zakona ponudbe in povpraševanja. Na tem trgu pa se kot povpraševalci poleg delavcev vrednosti lastniku. Nič pa ne pove o prekrških, ki so pred tem pripeljali do takšnega položaja, Gonja zoper nasilne vselitve v vseh množičnih medijih je psihološko preračunana in računa na zakonodajo, ki razpolaga s prisilo. Ne opravičujemo nasilnih vselitve, ker jasno vemo, da s to metodo ni mogoče niti začeti reševati stanovanjskih problemov, kaj šele kaj rešiti. Z vso ostrino pa se je potrebno boriti zoper razmere, katerih posledica so nasilne vselitve.

Časnica karkoli Teleksa Miji Repovž je treba povedati, da te obstoječe razmere uklepajo tako delavce kot del študentov in jih objektivno silijo boriti se za iste cilje. Rešitve pa ni mogoče iskati v vsakotedenskem loščenju parketa in rednem pomivanju posode, saj vzroki ne tičijo tam. Kako naivno je bilo torej vse skupaj zastavljeno, nam je jasno po nekaj splošnih ugotovitvah. Nasprotno pa druga stran „s svojega stališča ne more videti niti dejstev, kaj šele posledice. Samo temu se je čuditi, da razredni predsodki in v glavo vcepljena, vnaprej izdelana mnenja lahko cel razred ljudi udarijo s tako visoko, rekel bi, blazno stopnjo slepote.“

Franc Milošič

UMAZANCI PREKLETI...
T....GRE DO KONCA!!!

KONEKS

Odverili smo

(En konec nekega Teleksa)

Teleks gre do konca, Teleks gre do konca, Teleks gre do konca Teleks gre do konca Teleks gre do konca Teleks

Vprašamo se lahko, kateri konec je to – levi ali desni. Kjer obstoji en konec, lahko predvidevamo tudi obstoj vsaj še enega konca. Vsaka palica ima vsaj dva konca – če je „izkrivljena“ z raznimi izrastki, pa lahko celo več.

Enega izmed koncev se je lotil tudi Teleks in odkril „higieno v študentskih domovih, to pa to“. Z vso svojo težo se je usedel na školjko edinstvenega svinjaka na Slovenskem.

„Toda zgodilo se je.“ Cela ekipa je na mestu samega dejanja odkrila Corpus Delicti: 1.) fantastično tihožitje, kompozicijo skled, šalic, cedil, termovk, štedilnika, papirja... ob nekem koritu – bližina svinj se samo intenzivno sluti, in 2.) dve figuri iz ozadja, ozarjeni z mistično svetlobo, v prvem planu pa osem steklenic... Misel, ali svetloba v tem primeru simbolizira sveto čistost, ki jo prinašata osebi na fotografiji, ostaja od umetnika nekoliko nedorečena, saj osebi istočasno svetlobo tudi delno zakrivata. Konkretno so slikane steklenice, ki jih je stanovalc postavil na hodnik, ker je slučajno belil sobo.

Tako se je dne 17/10-1980 v družinsko idilo s tednikom vrezalo usodno in senzacionalno odkritje. Glavna oseba predstave je z neverjetnim magnetizmom in identifikacijsko močjo stopila pred bralca. Toda identificirala se je z napačnim objektom (ne s stanovalci); odtod tudi trpljenje. S samorefleksijo „kaj je vendar huđe storila temu svetu, da mora prenašati takšne reči“ (glej Teleks št. 42, na strani 20, rubrika Preverili smo) je pritegnila pozornost in sočutje vseh nas, saj se „za glavo drži pravzaprav že kakih deset let, zmerom, kadar stopa skozi vrata sob in sobic katerega od ljubljanskih študentskih domov.“ Potem, ko smo bralca čustveno obdelali, gremo naprej proti izbrani koncu, zgroženost „ilustrirajo podatki iz zapisnika (zapisniki pa so, kot je znano, suhoparni in stvarni)“. Bližamo se torej preverjeni resnici. Če naj v predpostavljene stilu banalno nadaljujemo, se nenadoma znajdemo sredi te okrutne resnice. Sočustvujmo s trpljenjem glavne osebe zmanipulirani beremo naprej. Srečamo se s ilustrirano zgroženostjo: „sebe so v večini primerov napolnjeni z razno navlako, parketna tla obložena... sob ne zračijo, šip ne čistijo; opremo namerno uničujejo; v sobah pripravljajo vse obroke, imajo hladilnike, kjer pa teh ni, hrano v vrečkah obešajo na balkone in okna, tam pa je izpostavljena kvarjenju in insektom, kjer pa tega ni, je hrano mogoče najti na policah med knjigami, po predalih ali celo med umazanim perilom itd.“. Zdaj se tudi mi držimo za glavo in se sprašujemo, kaj smo storili temu svetu, da moramo brati takšne reči. Takšne reči pomeni v tem primeru za preverjeno resnico prodano posplošitev svinjarije, izvedene iz nekaj skrajnih primerov. Zamislimo se, kakšno svinjarijo predstavljajo hladilniki v sobah, hrana na policah ali...

Ogorčenosti nad takim pisanjem ne zmanjšajo olepšave z novimi obljubami novega vodstva, niti to, da so zadnje sanitarne kontrole odkrile bistveno drugačno stanje. Ogorčeni smo lahko predvsem stanovalci, da se o naših stanovalskih razmerah tako piše. Pri opisovanju stvarnosti se avtorica poslužuje sodb z namenom šokiranja javnosti, ne da bi se zavedala vseh posledic.

Lahko tudi mi uberemo isto pot in kot protidokaze postavljamo bleščeče sobe, fotografiramo tihožitja aseptične higijene, vendar s tem ne bomo prikazali splošnega stanja, kakor z antipodom ni uspela niti avtorica članka v Teleksu.

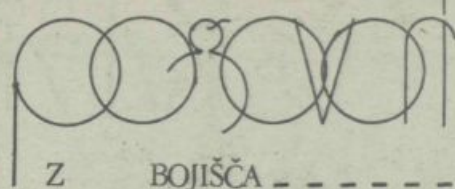
Vprašajmo se po namenu pisanja. Poleg želje po senzacionalnosti odkritja in lajšanju trpljenja tov. sanitarne inšpektorice lahko odkrijemo obstoj študentov kot namernih uničevalcev dobrin, ustvarjenih s krvavimi žulji delavcev. Tu ponovno udari na dan nekaterim že znano navidezno nasprotje med delovnimi ljudmi in študenti, ki ga določeni subjekti postavljajo na plan vselej, kadar v obdobjih gospodarskih recesij (kriz) podoben socialno ekonomski položaj lahko pomeni podlago v skupnem boju za spreminjanje razmer.

Nič čudnega ni, da se je na podoben način pisalo tudi o stanovalcih Štepanjskega naselja – pred nekaj leti.

Ob takem pisanju se lahko študentje zamislijo nad vlogo, ki jo v naši družbi imamo. Še enkrat odkrivamo, da se s študijem odrečemo ne samo materialnim dobrinam; v zameno za izobraženost se moramo odreči tudi normalnim življenjskim pogojem, celo več, nimamo pravice do ustvaritve družine – to so tudi besede, ki smo jih slišali ob raznih „sanitarnih kontrolah“.

„Študent je torej nujno zlo, ki je družbi v breme. Potrebno je število teh emargirancev čimprej zmanjšati, da ne bi širili idej, ki bi morebiti ogrozile obstoječe stanje.“

VANDA ŠKRK

S pričujočimi pogovori o problemu nasilnih vselitev nadaljujemo v prejšnji številki začeto „kontaktiranje s študentsko bazo“. Ob tem izstopajočem segmentu stanovanjske problematike se že jasno pokaže do kod sega (samo) refleksija študentov. V številnih pogovorih, izmed katerih smo izbrali naslednje tri, nasilnih vselitev nikakor ne obravnavajo izključno kot pravno vprašanje, (ki je večinoma potisnjeno v ozadje) temveč poskušajo ugotavljati vzroke za nastalo situacijo, iz uvidenja socialnih neenakosti priti do spoznanja o eksploataciji in s tem do razrednosti družbe.

KAJ MISLIŠ O NASILNIH VSELITVAH?

Nasilne vselitve so pač edina možnost, ki se je človek lahko poslužil v dani situaciji. Gre za eksistenčni problem, ki to pogojuje, lahko pa tudi stvar čiste anarhije ali preobsejnosti. Samo da je tega zadnjega veliko manj.

So ti, ki se nasilno vseljujejo, prirojeno agresivni ali kako?

Določen procent, ki je zanemarljivo majhen, je gotovo takšen; hoče zlorabljati dano možnost. Teh je po mojem kakih 5 % ali kaj takega. Samo pa je vse že tako moralno in družbeno obsojano, da mora biti človek v zelo težki situaciji, da lahko to naredi.

Misliš, da so nasilne vselitve pogost pojav?

Ja... glede na to, da se je načrtovanih 30.000 stanovanj zgradilo 18.000 – V Ljubljani pa glede na male oglase, na vse tisto prosjačenje naokrog za sobice, za katere ponujajo praktično vse – je to prav suženjska oblika; ljudje dajejo ves svoj denar, svoje delo, tj. nudijo instrukcije, pospravljanje, delo v kuhinji. Glede na vse to mislim, da je situacija kar se tega tiče danes zelo težka.

Je nasilna vselitev trajna rešitev problema, je to samo zasilni izhod, ali vidiš morda kako drugo alternativo?

Ja... Pri nas, v Ljubljani je precej družbenih stanovanj, ki so prazna. Ne vem točnega števila, najmanj 3.000.

Mogoče se motiš – da niso to privatna stanovanja?

Skratka, družbenih stanovanj, kot vem, je precej preznih. Mogoče bi z nadzorom nad praznimi stanovanji, tj. z določenimi ekonomskimi sredstvi, davki ipd., ali pa tudi z razlastitvijo, saj teh stanovanj tako nihče ne uporablja lahko dobili nekaj sob. Samo to ni rešitev problema.

In v čem torej vidiš rešitev problema? Kakšno dimenzijo ima pravzaprav stanovanjski problem: je to širši družbeni problem, ki bi se ga morali lotiti kako drugače, ali je to res izključno stanovanjski problem?

Izhajajoč pač iz tega, da je to socialni problem. Določeni ljudje nimajo dovolj denarja, ki predstavlja določeno ekonomsko moč. Torej je logično, da je to družbeni problem, ker je to problem tistih v socialno nižjem položaju.

Kaj misliš, od kod izhaja ta problematični socialni položaj?

Iz šibkosti gospodarstva in, jasno, iz same razdelitve narodnega dohodka oz. iz načina razdelitve – to je iz tistih deležev, ki jih dobi posamezni sektor. V stanovanjski gradnji je pri nas precej korupcije...

Korupcije, kje?

...v gradnji stanovanj, kar sem že povedal – o planu in uresničenem, o tem bi morali malo več diskutirati. Vemo tudi za tisti problem, ko so mojstri najemali delavce brez socialnega zavarovanja. To je bilo po zakonu prepovedano ravno lani...

Zdej sva se še malo oddaljila od problema... zanima me, v kakšni zvezi je ta nizki socialni položaj s stanovanjsko problematiko in kako to reševati v širšem družbenem sklopu oz. iz česa obe problematiki izhajata?

Vsekakor iz boja struj, ki imajo skupne interese. V tem boju so očitno izgubili in izgubljajo položaj raznorodni študentje in podobni, ki še iščejo službo in so socialno pač šibkejši.

Ali so to mogoče tudi delavci?

Ja, vsekakor nekateri delavci z nižjimi plačami. Saj vemo, da se razmik med osebnimi dohodki, glede na število zaposlenih posameznega plačilnega razreda, veča!

Hočeš reči, da socialne razlike rastejo?

Ja, vsekakor rastejo in to spet kaže na to, da določene skupine ljudi, ki jih povezuje skupni interes, npr. nizek osebni dohodek, nimajo dovolj družbene politične moči.

KONEC SE PONAVLJA

Ali si ti tega ne bi upal poimenovati razredno nasprotje, problem eksploatacije, problem razrednega boja... ali pa misliš, da v naši družbi, v družbi prehodnega obdobja, razredna nasprotja, eksploatacija, razredni boj ne obstajajo?

Ja, pri nas eksploatacija vsekakor obstaja, samo precej bolj zakrita je in ne morem reči, da je samo razredna.

Kako to misliš?

Ja, razred... Recimo proletariat, pod tem jaz razumem predvsem ljudi v neposredni proizvodnji, no, saj to ni važno.

Trenutek, povrnila se nazaj. Rekel si, da eksploatacija obstaja. Po historično materialističnem pristopu k stvari je pravzaprav eksploatacija tisti temelj, preko katerega se šele vzpostavlja razredni boj in razredi. Torej eksploatacija obstaja, o razredih pa ne bi bilo mogoče govoriti?

Rekel sem že, da tega ni mogoče gledati tako zelo razredno, gre bolj za nepovezanost, nemoč tistih eksploatiranih... Zakritost normalne cene samega produkta, ki je sploh ni, in različna davčna stopnja za različne proizvode sploh vse zamuji; kaj sploh je delo koga in kaj ni delo koga. To je eno. Drugič pa sta ponudba in povpraševanje po znanstvenem in upravnem kadru pripeljala (poleg tega pač, da so bili nekateri pač voditelji revolucije in tako naprej) do določenega monopola intelektualnega predvsem pa upravnega kadra.

Kaj meniš o trditvi, da so nekateri iz svojih zgodovinskih zaslug naredili zgodovinske privilegije?

Ja — to se pojavlja povsod. Da se pač na neko stvar, ki ti nekaj omogoči, da se pač usedeš na to stvar. Seveda, vsekakor obstajajo te tendence, kakor tudi tendence, glede monopolov, kot sem prej omenil, v znanosti itn...

No, če se zdaj za trenutek vrneva; izhodišče je bil problem nasilnih vselitev. Bi mogoče lahko povzel to v krajših stavkih?

Ljudje najprej potrebujejo stanovanja, potem kulturo, mislim prostor za rekreacijo in razmišljanje in skupno življenje — to bi moral biti družbi primarni cilj. Jasno pa so tukaj problemi, problem samega razvoja, recimo to, da silni prebivalstvo s kmetov v mesta...

No, pa vseeno, bi si ti recimo upal trditi, da je pravica do stanovanja osnovna človekova pravica?

Ja, to vsekakor je, čeprav je treba tu definirati, kaj lahko nudi ta človek.

Nudi komu?

Torej, kakšen mora biti ta človek. Mora biti do določene mere človek, socialistično bitje...

Mora priznavati to ustavo, po kateri dobiva stanovanje. Torej, če sem prav razumel, tisti, ki se strinjajo z obstoječim, če uporabim politični termin, sistemom, imajo pravico do stanovanja, ostali pa recimo te pravice nimajo?

To pa sploh nikakor. Govoril sem o ustavi, to so splošna določila o splošnih stvareh, kot svoboda in enakost itd. To sem samo omenil — zelo težko, se je odločiti, komu dati stanovanje in komu ne, ker je kontingent stanovanj vsekakor omejen.

No, da ne bo predolgo trajalo... Se hočeš še predstaviti? Ladislav Stres, 4. letnik Ekonomske fakultete.

2. tfgowr

Ja, oprost, kaj ti misliš o nasilnih vselitvah in izselitvah?

Dokler so stanovanjski problemi taki, kot jih srečujemo vsak dan, da se recimo dostikrat dogaja, da mlada družina nima prostora, kjer bi si omogočila eksistenco, ali pa tudi posamezniki nimajo mesta pod soncem, kjer bi lahko živeli; dokler ta vprašanja ne bodo drugače rešena, se bodo reševala nasilno, in nasilno v tem primeru pomeni nasilno vselitev — nasilne vselitve so potem samo posledica tega.

V zadnjem času se pojavljajo interpretacije, da so ti ljudje, ki se nasilno vseljujejo, po naravi agresivni. Kaj meniš o tem?

Na vsak način človek, ki se odloči za to, da se bo nasilno vselil v prostor, ki ni njegova lastnina oz. katerega ne ve natančno, ali ga je lastnik pripravljen oddati, mora zbrati določeno energijo, in iti proti vsem pravnim normam in zasesti neko stanovanje.

Pa misliš, da je to takorekoč zadnji korak, ki ga naredijo ti, ki se nasilno vselijo, ko so izčrpali že vse druge možnosti?

Ne mogoče zadnji korak, ampak korak, ki najbolj direktno in po najkrajši poti pripelje do stanovanja oz. do nekega prostora, kjer lahko živiš. Ne bi pa mogli govoriti o tem, da je to najbolj pravilen korak. Verjetno se poslužujejo takega načina, ker jim je že znano, da po vseh obstoječih mirnih oz. legalnih načinov ne pridejo do stanovanja.

Kateri ljudje pa se nasilno vseljujejo?

Prej si vprašal, če bi bili to agresivci. Agresivci so mogoče zaradi tega... Ne vem, če se vsak človek odloči za nasilno vselitev. Odločiš se recimo takrat, ko te zunanje prilike prisilijo v to. Socialno ekonomski položaj je tako slab, da veš, da ne boš ničesar izgubil, istočasno pa veš, da ti je to skorajda edina rešitev, najhitrejša, ne.

Prej si omenila socialno ekonomski položaj, pravzaprav tisto ključno izhodišče, ki bi morda to problematiko osvetlilo.

Lahko bi jo pomagalo osvetliti, če bi naredili širši presek čez to problematiko ali če bi nekako grupirali te ljudi, ki se nasilno vseljujejo. Zdi se mi, da lahko predvidevamo, da so to ljudje, ki imajo socialne težave, ki nimajo dovolj visokih dohodkov, da bi si lahko kupili drugo stanovanje oz. da bi z denarjem prišli direktno do stanovanja.

Kaj pa mlade družine, ki se nasilno vseljujejo, te so recimo procentualno zelo visoko zastopane?

To je mogoče tudi problem družbe na tej stopnji razvoja. Vemo, da je v preteklosti obstajala velika družina, nove generacije so živele v okrilju starejših in problem osamosvojitve nove družine ni nastopal tako jasno. Danes pa vemo, da je razkol med generacijami tako velik in se vsaka nova družina hoče osamosvojiti, ne samo po prebivanju, ampak tudi po vseh možnih vplivih...

Meniš, da je to bolj medgeneracijski problem, problem, v spreminjanju temeljnih odnosov v družini, ali je to širši družbeni problem?

To je gotovo širši družbeni problem. Tu pridejo na dan nasprotja, ki so znak družbe, ki še vedno temelji v veliki meri na privatno lastniških odnosih in tržno-blagovni produkciji in od tod mogoče najbolj direktna zveza z dogajanjem tudi pri nas, tudi v naši družbi.

Kako pa je potem z vsemi družbenimi stanovanji, ki se gradijo oz. ne gradijo zadosti hitro?

V zvezi z družbenimi stanovanji vemo, da čeprav se problem stanovanj rešuje po nekaterih kriterijih — postavljeni so kriteriji, po katerih pride družina ali posameznik do stanovanja — se vse to rešuje prepočasno. In še vedno velika množica ljudi nima rešenega stanovanjskega problema.

Kako pa ocenjuješ to, da recimo nekateri imajo po več stanovanj? Ali lahko v naši družbi pride nekdo, po legalni poti do več stanovanj?

Očitno lahko pride, če jih potem legalno tudi ima. Vendar pa je to lahko znak nekih notranjih deformacij pravnih norm. Če vidimo, da je nekdo lastnik več stanovanj, ki jih ne uporablja — saj v tem je pa še večji problem, da so stanovanja neizkoriščena oz. so potem spremenjena v podnajemniška, od koder izhajajo spet novi problemi.

Pa vidiš v tem problem eksploatacije, rentništva v tem klasičnem, kapitalističnem smislu — če je nekdo lastnik večih stanovanj in jih oddaja?

O čem drugem bi težko govorili, se mi zdi.

Ja, potemtakem je stanovanjsko vprašanje razredno vprašanje?

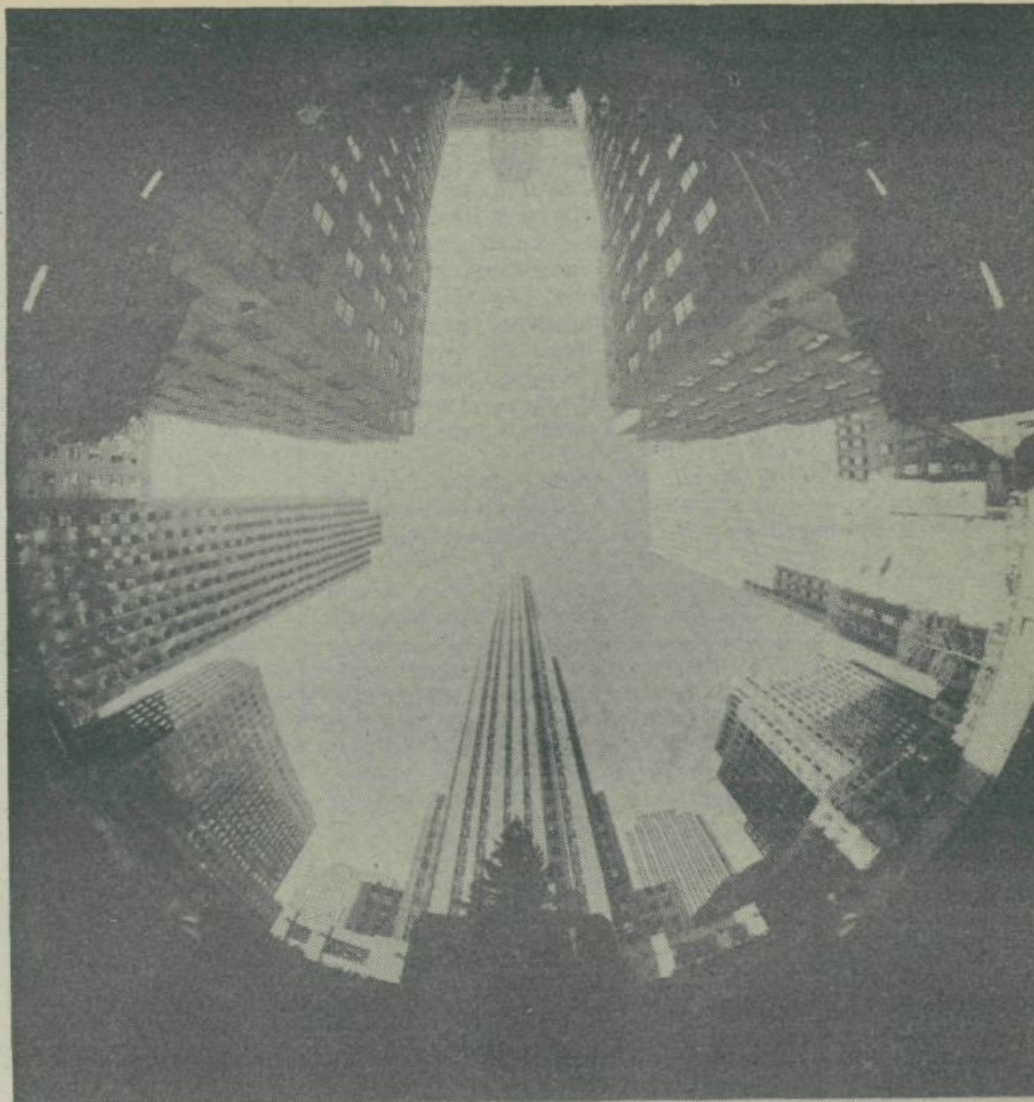
Razredno je, ker nastopi v razredni družbi, in tudi o naši družbi ne moremo trditi, da je brezrazredna. Čeprav pri nas govorimo o enorazredni družbi.

No, pustiva to, zaenkrat. Če bi zdaj eksplicirala — kaj misliš o nasilnih vselitvah, o načinu poročanja o njih, sploh o načinu obravnavanja teh nasilnih vselitev?

Mislim, da so nasilne vselitve ena od oblik reševanja nasprotij, ki nastanejo v reševanju stanovanjskega problema sploh, in poročanje oz. pisanje o nasilnih vselitvah je pa dostikrat enostransko, mogoče zato, ker so sredstva javnega obveščanja usmerjena v ohranjanje statusa quo.

No, za zaključek se še predstavi.

Marjetka Verhovc, Filozofska fakulteta.

3. tfgowr

Zdravo! Ali kaj spremljaš poročanje naših sredstev informiranja o problemu nasilnih vselitev in nasilnih izselitev? Spremljam.

No, in kaj meniš o tem?

Ja, študent se nasilno vseli takrat, ko se pokaže potreba. Če ni potrebe, se nasilno ne vseli.

Misliš s tem na študentske domove ali bolj na splošno?

Na sploh, v študentskih domovih pa še posebej.

Kaj pa mlade družine, ki se nasilno vseljujejo?

Mlada družina pod milim nebom bit'ne sme, če nima pri starših opore in zadosti velikega stanovanja, se mora nasilno vseli — pod most pa pod milo nebo pa ne gre...

Torej opravičuješ nasilne vselitve nasploh ali samo v določenih primerih kot eno od možnih rešitev tega stanovanjskega problema?

Nasilna vselitev ni možnost reševanja stanovanjskega problema in tudi zasluži obsojanje, so pa primeri, ko je tudi ta rešitev dobrodošla.

In kateri so ti primeri, v katerih je ta rešitev dobrodošla?

Ja — tako nujen stanovanjski problem, bodisi da delovna organizacija ne nudi stanovanja bodisi da ni solidarnostnega stanovanja ali da oboji starši kot tretji faktor odpovedo — v tem primeru je to nujno.

Če se torej ta mlada družina nekam nasilno vseli, očitno so stanovanja, ki so prosta. Kako, da pride do tega?

Ja, primeri daljše odsotnosti lastnika stanovanja, ko so vrata zaklenjena — to posamezniki izkoristijo. Če pa prosta stanovanja so, je pa edino pravilno, da se mlada družina vseli.

Misliš tudi na primere, ko imajo lastniki več stanovanj in jih oddajajo oz. ne oddajajo?

V tem primeru bi pa jaz tudi zakonsko dovolila nasilne vselitve.

To torej pomeni, da se zavzemaš za to, da bi se tem lastnikom, ki imajo več stanovanj, pa jih ne uporabljajo oz. ne oddajajo, ta stanovanja odvzela?

Natanko tako. Upam, da se strinjaš.

Kaj pa nasploh meniš o stanovanjskih rentnikih?

Nekatera podnajemniška stanovanja imajo primerno ceno, vendar gre tu ponavadi za sorodstvene vezi. Če pa teh vezi ni, so pa stanovanja pretirano draga.

Pa bi ti temu upala reči: eksploatacija?

Na vsak način se za to, da stvar imenujemo, kakor zasluži.

Torej bi rekla, da gre za razredno vprašanje?

Vsekakor.

Torej misliš, da je naša družba razredna družba?

Če ne razredi, pa gotovo obstajajo sloji, ki imajo različno materialno osnovo in iz tega izhajajo različne položaje v družbi.

Pa misliš, da so ti položaji taki, da omogočajo eksploatacijo?

Ne smemo si metati peska v oči in se prepričevati, da ni tako.

V sredstvih javnega obveščanja in med ljudmi na sploh je razširjeno mnenje, da so ljudje, ki se nasilno vseljujejo, nekako po naravi nasilni...

Tukaj dajem prednost potrebi pred agresijo. Teh ljudi nikakor ne obravnavam kot agresivne.

Misliš, da je pravica do stanovanja temeljna človekova pravica?

Gotovo. Ker pa stanovanj ni na razpolago toliko, kot jih potrebujemo in si jih želimo, je pa treba pogledat v materialno bazo, koliko je močna, kaj lahko naredimo v doglednem času.

Prej sva ugotovila, da imajo nekateri več stanovanj, se pravi, da je materialna baza sposobna producirati zadostno količino?

Treba se je vprašati, kako nekateri lastniki pridejo do večih stanovanj. Prej sem mislila bolj na kadrovska in solidarnostna stanovanja. Tu je proizvodnja trenutno šibka.

Torej prevladuje individualna gradnja?

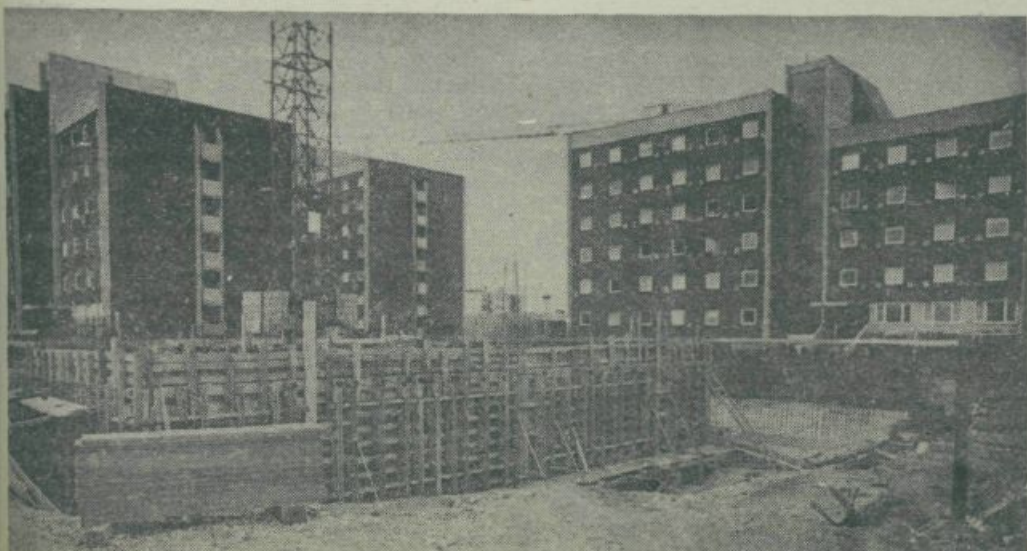
Mislim, da.

No, da ne bova predolga — v čem pa vidiš rešitev stanovanjske problematike?

V prestrukturiranju proizvodnje, s tem, da ne bremenimo dohodka delavca še dodatno, ampak da tiste zdajšnje odtegljaje preusmerimo kam drugam, ne v Dom Ivan Cankarja in podobne gradnje.

Nastja Brelih, Filozofska fakulteta

Pogovore pripravil: SH

Martina Meško Ljubljana

Pripis uredništva:

5. Zahvaljujemo se za priznavanje detektivskih sposobnosti, žal pa se tokrat niso izkazale. To je edini razlog zakaj Spectatorja nečemo in ne moremo izdati. Če Martina na vsak način hoče izvedeti njegovo ime, naj se obrne na ustrezne institucije, ki se s tovrstnimi zadevami ukvarjajo. Tam bi to že morali vedeti.

uredništvo

ILEGALNO LEGALIZIRANI ILEGALCI V ŠTUDENTSKEM NASELJU

Za mlade in stare družine z enim ali več otroci, legalca sta navadno pri taki družini dva, predlaga novi amestnik direktorja, da se jih spravi v apartmaje za ažiogradom, po dve družini skupaj.

dušan turk

poslovanje

...je se pač tako, da ti pripjevajo, kolikor se da...
...Nastale izgube (študentje ne plačujejo ekonomskih...
...cen za stanarine in hrano v menzi) se lahko krijejo...
...prelivanjem sredstev iz ene delovne enote v druge. To...
...prelivanje je, po domače povedano, profit, ki se ustvari...
...poslovanjem v študentskem servisu (O tem, kako posluje...
...nabere v študentskem servisu Tribune. Tokrat naj nam...
...zakaj sploh posluje od tam več stomilionske vore (v...
...pisal v eni prihodnjih števk Tribune. Investicije mladih prek...
...zadotča, da pridejo po fakultetah in se bivanje mladim študent...
...starim (dinarjih), pa še od gostinskih in turističnih...
...uslug. Gre za pripravo obrokev v menzi študentskega...
...naselja. Gre za hišicami Ankarai, investicije na sebi sveta...
...ski "labor" s hišicami Ankarai, investicije na sebi sveta...
...poletia v študentskem central. Investicije je samovoljno...
...en" bife ni uradno potrjena direktorja študent...
...Studentskega nekdanja namestnica (posameznike...
...podpisala centre Gene za zunanje naročnike (posameznike...
...in organizacije združenega dela) so ekonomista in

...le v isti dohodki, ki govori o razširjeni dejavnosti...
...je važno razpolaganju z dohodkom, temveč tudi: proizvajalci...
...dela... (3. člen). Posamezni elementi njele razvijajo...
...nastopajo kor kapitalisti buržoaziji in kdo pravzaprav je...
...študentje, ker so oni tisti, ki ne krijejo stroškov svojega...
...bivanja.

...Stara nesproje med študenti in delavci v študent...
...skem centru se ne ta način otvarja in postablja...
...Večina delavcev bo ne glede na predvideno poročanje...
...se vedno pri dnu družbene lestvice. Neposredni krivci...
...za nizko dohodke je študentski domovi, so...
...Študenti, ki bivajo v študentskih domovih, so...
...tako iz revnejših slojev. Študentski domovi, so...
...socialna ustanova. Spomladanska kriza je s...
...študentov.

...Ta članek sem napisal z namenom...
...seznaniti študente in delavce v študent...
...razprtijam delanskih položajih in delav...
...zraslo na delanskih ekonomskih...
...centra, temveč je le posledica...
...položaja študentskega

...m, da predvsem
...da se neredi konec
...ker to ni nasprotje
...temeljnih Studenjskega
...lastnega nopolnjenja
...v družbi. Škodi pa enim

...obrazložanje sploh lahko prinaša privilegije? res
...deljati dobijene informacije, zna presoati. Zna nem
...odločiti in se zaveda, kaj te odločitve prinašajo. Pristna
tem lahko tudi dejansko prevzame odgovornost za izvejan ukrep
svoje odločitve, pa naj bo to na katerem koli področju. Že v cen
družbene produkcije in v reprodukciji, pijačo, da se je ženeza dela S
prinašajo njegove odločitve, lahko postane žrtev posledicam.
manipuliranja in s tem izkoriščati. Tisti pa, ki so tako odločitve bi v nadaljnjo kor
skleto, tudi sam tako ob vsaki priliki mu postrežajo, da se je Doseči preko
pripravila in se branijo in se enaki godijo. Vsi plačujemo izobraževalnih sk
tako odločili. Vi smo v enaki godijo. Vsi plačujemo izobraževalnih sk
no varstvo, ceste, Dom Ivana Cankarja ... Gre ravno skupnosti, da
za to: procent od dejanske razpolage in odloča (s tem, ko tudi postoi
otane, kdo dejansko količine razpolage in odloča (s tem, ko tudi postoi
razpolage in odloča, se tudi v obratni o porabi in
takšne strukture zelo spretno izbrati naravni para
meter — čas.

centra

Dušan Turk

Dušan Turk

centra

[illegible]

Študentskega

[illegible][illegible]

težnje po
dejavnosti
položa-
našem
razširivajo
tudi
pri
zmanjšala
viri prihodkov
Student-
da
ekonom-
bi bil
zdru-
Vodil
primernim
posebnih
zobrazovali
reš

K DIALEKTIKI DESTALINIZACIJSKEGA PROCESA V ČSSR

birokracija. Siceršnja družbene sila, ki je bila v pripravi na praško pomlad najaktivnejša, je bila inteligenca⁵ pomembna sila pa so bile zatirane nacionalnosti in nacionalne manjšine ter mladina (kolikor ni subsumirana pod inteligenco); po januarsem plenumu, katerega pomen je novo vodstvo hotelo sprva, z zelo skopimi poročili javnosti, zakriti, se je reformna birokracija odprla spet na „javnost“, ki ni bila delavska javnost, ter na, zlasti ekonomske, strokovnjake (tehokrate). Delavski razred je od samega začetka stal bolj ob strani, delno je reformnim poskusom celo nasprotoval. Razlogov za to je več: od vseh razredov ga je sistem „libovule“ najbolj pritiskal k tlom, vklepal v golo ekonomsko eksistenco, tj. v eksistenco ekonomske eksploatacije, oropano vseh političnih sredstev in možnosti odpora. Relativno mezna izenačenost z inteligenco⁶ tega dejstva eksploatacije delavcev ne zanika, pač pa konstruira nasprotje med obema razredoma; v tem ko briše razliko med njima, ne da bi jo odpravljala, to razliko samo pogloblja delavskega razreda odteguje, formiranje in artikulacijo apolitične zavesti in jo substituiira z zavestjo o relativni materialni privilegiranosti (redi „siteda sužnja, najhujšega sovražnika svobode“), medtem ko je razvija pri inteligenzi, na isti premisi, prav v nasprotju z delavskim razredom.

Delavski razred torej ni posedoval organizacijskih form, s katerimi bi se lahko takoj na začetku vpletel v dogajanje, in ni imel ne možnosti neposredno artikulirati ne možnosti

uveljavljati svojih interesov. Poleg tega je delavski razred izrazil svoje nezaupanje do akcij „ljudske oblasti“: pasivni odpor, edino formo, v kateri je lahko izkazoval svojo razredno intencijo in boj, je potegnil, po eni strani, tudi proti reformni birokraciji in njenim prizadevanjem, po drugi strani pa ni mogel iz te forme aktivnosti naenkrat preskočiti v pozitivno akcijo. Pervertirana oblika razrednega boja, v katero se je zatekel, je postala ovira razrednoboju angažmaju v novih pogojih. Končno je šlo tudi za nevarnost konzervativne tendence delov delavskega razreda, za obrambo relativnih materialnih privilegijev (Baškovič omenja v tej zvezi nekvalificirane in kvalificirane delavce).

Destalinizacijska reforma ni bila produkt akcije delavskega razreda, temveč je bila akcija delavskega razreda produkt reform družbenopolitičnega sistema, tj. šele sistemske reforme so ustvarile prostor, v katerem se je lahko znova postavila tudi politična dejavnost delavskega razreda. S tem je bila aktivnost delavskega razreda spočetka seveda tudi od zunaj (od zgoraj) določena — to je eno. Drugo je, da se je s krčenjem tega prostora precej zavlačevalo, tako da se delavski razred odločneje aktivira šele po intervenciji avgusta 1968, tedaj, ko je bila iniciativa reformne birokracije pritisnjena ob zid, ko se ji je odločno zožil maneverski prostor.

(se nadaljuje)

Tomaž Mastnak

OPOMBE

1. Prav v diktatu sovjetskega modela — uzakonjenem z znano resolucijo informbiroja, katere ena treh velikih točk je obsodba „specifičnih poti socializma“ kot „buržoaznega nacionalizma“ — v prenašanju celo „svakodnevnih obelježij sovjetskega načina življenja in dela“, naj bi bila ena ključnih točk konstitucije čehoslovaškega sistema oblasti, za katerega je bistveno postopno izoliranje političnega vodstva od množic, formaliziranje političnega delovanja v množicah ter upadanje avtoritete KP in njenega programa graditve socializma.

2. Baškovič povzema „Osnovne institucionalne opore stalinističnega družbenega sistema“ takole: a) osnovni koren stalinističnega sistema političnega vodenja predstavljata akumulacija in monopolizacija moči v rokah vrhov izvršilnega aparata partije, ki si podredi aparate ostalih organizacij in sam aparat države. Odmik teh najvišjih organov od kontrole kolektivnih teles, članstva organizacij ter ljudi nasploh, je omogočil uvedbo in razrast subjektivizma v odločanju, zlorabo oblasti in preobrazbo socialistične demokracije v golo fasado diktature; b) porast avtokratsko-birokratskih odnosov na račun demokratsko samoupravnih. V sami partiji to pomeni uvedbo paramilitarističnega dojemanja discipline kot temelja monopolistične enotnosti partije, navzven pa partija s trdo roko pritiska spremeni ostale družbene organizacije v enosmerne vzvode za uresničevanje svoje politike. Načelni odnos med članstvom in vodstvi v družbeno-političnih organizacijah je odnos subordinacije. c) Slabitev pravne ureditve na osnovi dvojnih norm — javnih za navedne državljanje, tajnih za prominentneže. Inflacija normativnih predpisov izraža subjektivistično pravno normo, ki nadreja kazensko in administrativno (pravno) pravo civilnemu pravu; skupaj z rušenjem neodvisnosti sodišč pa dokazuje, da je pravo podrejeno pragmatični politiki. d) Subjektivistična načela upravljanja s ljudmi in stvarmi s prevlado krite-

Vizijo razrednih konfliktov in nasprotij proste, razredno-prijateljske družbe začne utemeljevati Stalin v svojih „adresah“ „gospodarstvenikom“, ko po eni strani zastavlja nalogo oblikovanja „lastne proizvodno-tehnične inteligence“ (kajti „noben gospodujoči razred ni mogel prebiti brez lastne inteligence“), katere jedro bo „nova plast delavskega razreda“, „skupaj s tovariši, ki so dovršili visoko šolo“ (J. V. Stalin: Vprašanja leninizma, CZ, lj. 1948 p. 379), po drugi pa opaja, da se je „znaten del“ stare inteligence, še pred dvema letoma „okužen z boleznijo sabotaže“ in neodporen pred „modnimi pogovori trockističnomaniševskih blebetečev“, „nagnil na stran sovjetske oblasti“ (ib., p. 380–82); razvito obliko — pač ideološko sankcijo realno že zgodenega družbenega procesa — pa dobi ta model, potem ko se ob sprejemanju Stalinske ustave 1936 govori še o „dveh prijateljskih razredih, delavcih in kmetih“ (ib., p. 569), v Stalinovem in Molotovem poročilu na XVIII. partijskem kongresu (1939), ko je dokončno sprejeta formula o troedinosti delavcev, kmetov in inteligence. Stalin je tedaj povzel, da v sovjetski družbi „ni več antagonističnih, sovražnih si interesov, da so izkoriščevalski razredi uničeni, delavci, kmetje in inteligenca, ki tvorijo sovjetsko družbo, pa žive in delajo po načelu prijateljske sodelovanja. (...) sovjetska družba (...) ne pozna takih protislovij (= „nepomirljivih protislovij med delavci in kapitalisti, med kmeti in veleposlastniki“), je prosta razrednih spopadov in predstavlja sliko prijateljske sodelovanja delavcev, kmetov, inteligence“ (ib., p. 645).

Hruščev pa na XXII. kongresu KPSZ (1961) izvaja takole: „Treba reči, da se sam pojem službenika danes izmenja. U prvem godinama sovjetske vlasti inteligencijske se sastojala uglavnom od ljudi koji su pre revolucije bili povezani sa imućnom klasom. Zbog toga je v dopregledu kategorije službenika bilo izvesnih rezervi. Unagled je situacija sasvim drugačija: pretežno većinu službenika čine bivši radnici i kolhozinci ili njihova deca. Upravo zbog toga promenio se i odnos prema službenicima. U procesu razvika nauke i tehnike, automatizacije i mehanizacije, proizvodnje, kategorija ljudi, koje mi nazivamo službenicima, povećava se i igrače sve veću ulogu u proizvodnji. Vremenom će kod nas otpasti potreba za tim da se članovi partije dele na radnike, kolhoznike, službenike, pošto će potpuno nestati klasne razlike, i svi će tada biti trudbenici komunističkog društva“ (J. V. Stalin: XXII. kongres KPSZ, Moskva 1946–1955, I sv., p. 131). Za to metafiziko razrednega izvora, ki je sprala s sebe zadnjo sled marksistične razredne analize, tehnicistično, nič manj metafizično (v sovjetskem marksizmu vseskozi srečujemo samo pozitivno predznačeno komponento heideggerjanstva; stalinistično in heideggerjansko pojmovanje tehnike sta v istem nezgodovinskem-nematerialističnem obzorju) koncepcijo družbenega razvoja in organizacijsko vizijo izginjanja razrednih razlik je bil Hruščev deležen aplavza. Baškovič je utemeljeno zapisal, da „stalinizem in neostalinizem institucionalno temeljita na korporativističnem principu, politično razdrobljena družba je po tej „teoriji“ sestavljena iz prijateljskih razredov: delavcev, kmetov in inteligence, med katerimi so preprečene povezave, ki bi bile nevarne birokratskemu centralizmu“ (Tribuna 1/1978).

4. „...brez potrebe za diktaturo proletariata“: čehoslovaška ustava iz leta 1960 je, „u svom konceptu (...) pod obeležjem teze o stvaranju „opštenarodne države“, koja je u to vreme u SSSR bila dosta popularna“ (Jevtič, p. 20, op.) Ideološki temelj takšne „občeljudske države“ je harmonična in prijateljska razredna struktura družbe; stalinizem faktično ukinja diktaturo proletariata — kar je treba poudariti in proti militantnim stalinistom in proti čevkavim ideologom evrokomunizma, da se vsega antikomunizma od socialne demokracije na desno niti ne omenja — ne le z načinom strukturiranja politične moči in izvajanje politične oblasti, temveč s postopnim odpravljanjem privilegijev delavskega razreda na vsej črti (izobraževanje, stanovanjske razmere etc.), z „izenačevanjem“ delavskega razreda z drugimi razredi, kar ne samo postavlja delavski razred v podprivilegiran položaj, marveč tudi spodmika in odpravlja družbenomaterialna izhodišča boja za odpravo vseh razrednih privilegijev in razredov sploh. Od tod se potem vidi, kakšne narave so križarski ideološki pohodi sovjetske in bratskih partij proti „revizionizmu“ in „sovražnikom leninizma“.

5. Poleg književnikov, ki so odnesli prvo zmago na konferenci o Kafki 1963, ko je Kafkovo delo, nasproti socrealistični diskvalifikaciji, „postalo šifriran tekst liberalne opozicije intelektualcev proti stalinizmu“ (Krahl, op. cit., p. 274), so zlasti pomembno vlogo odigrali ekonomisti. Na temelju permanentno krize in končno katastrofalne ekonomske situacije, ki je zahtevala iskanje reformnih rešitev, „polit-ekonomisti su bili uspešni da stvore nekakav „prvi predsed““, u celokupnom posleratnom razdoblju, kada su, i pored niza prepreka i direktnih zvaničnih odbijanja i zabrana, ostvarili široku diskusiju o sistemu privrednog upravljanja u ČSSR“ (Jevtič, p. 34). „Med momente širkega in dolgoročnega procesa, ki je pripravil čehoslovaško pomlad leta 1968, sodi po mnenju M. Kusyja med drugim korenit prepored marksistične teorije na vseh področjih. Nastala je temeljita kritika celotne institucionalne strukture čehoslovaške družbe, kritika kulta osebnosti, koncentracije in centralizacije oblasti, direktivnega vodenja, etatizma, asimetrične državno-pravne ureditve odnosov med Čehi in Slovaki... Čeprav mnoga spoznanja niso mogla biti objavljena, ali pa zaradi politične cenzure zelo previdno, so vendar prisotni mnogi pozitivni sadovi teoretskega dela“ (Baškovič, op. cit.).

6. „Materialno v ČSSR ni bilo razlike med množico intelektualcev in delavci“ (Plogstedt; op. cit., o. 56)

VSESTRANSKA

KRIVDA

Gospodarska kriza, ki je zajela že vse države, je precej prizadela tudi našo državo. O tem ne priča le devalvacija, o tem pričajo tudi vsakodnevni gospodarski ukrepi, ki jih sprejema izvršni svet — tako na nivoju federacije, kot tudi na nivoju republik. Ti ukrepi vse pogostje udarijo mimo, oziroma ne prinesejo željenih in načrtovanih rezultatov. Zaradi vse hujše krize, ki jo spremljajo tudi pereči mednarodni dogodki, se vse pogostje sprejemajo razni ukrepi kar čez noč, ne da bi se proučile vse posledice, ki jih ti ukrepi potegnejo za seboj. Tako je potrebno sprejemati vedno znova vedno nove ukrepe, krivec za neuresničitev začrtane rešitve pa je potem neposredni proizvajalec, ki premalo dela, preveč zapravlja, troši tisto, kar še ni narejeno, ki se obnaša skrajno neodgovorno in potrošniško in tako naprej. Tako nekako izvenjajo v zadnjem času vsi politični govori, tako potem pišejo časopisi. V tem sestavku bom pokazal, da temu ni tako. Čeprav imamo pri nas takojmenovano socialistično samoupravljanje, kjer delavci odločajo o pogojih in rezultatih dela, krivda za ves ta gospodarski kaos, ki je zavzel naš gospodarski sistem, ne nastaja kot posledica preslabega upravljanja delavcev z rezultati delavcev.

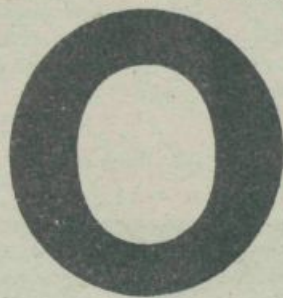
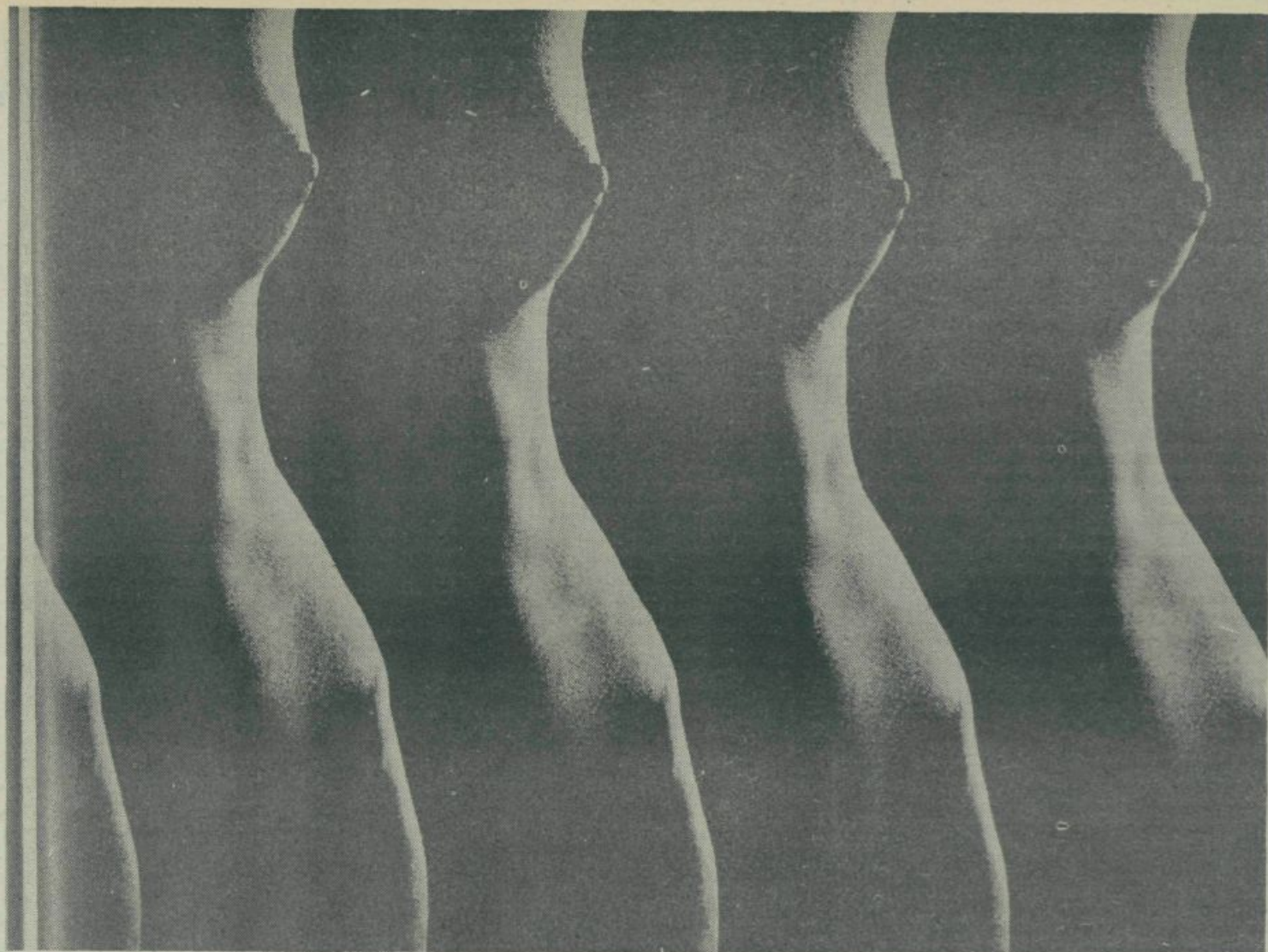
Krivdo za nastalo situacijo valijo na delavski razred prav tisti, ki so za to najbolj krivi. Kajti, čeprav vse pomembne in nepomembne odločitve sprejemajo delavci neposredno ali preko svojih delegatov, je že dolgo znano, da so mnoge odločitve pripravljene vnaprej, znano (in dokazljivo) je, da izvršni sveti pripravijo večino delegatskih odločitev. Vsi pomembnejši zakoni in odloki so bili sprejeti in od strani izvršnih svetov, oziroma so jih oni predlagali skupščinam kot nujne in neodložljive. Tako se dogaja paradoks — delavski delegati sprejemajo zakone, s katerimi prizadejajo največ prav sami sebe in svojo delegatsko bazo. Nastala gospodarska kriza je precej oslabilila ne le socialni položaj delavcev, temveč tudi njegov samoupravni položaj, torej njegovo politično moč v odločanju. Nastala kriza zahteva hitre ukrepe, sedaj baje ni časa za široko javno razpravo o raznih zakonskih predlogih in ukrepih, sedaj se je treba hitro odločiti, to pa se lahko le razni izvršni sveti. Da se s tem krepijo birokratske strukture, ki odločajo v imenu delavskega interesa — v njegovo dobro in z njegovo odgovornostjo, ni treba posebej dokazovati. Naša zgodovinska praksa je polna takih poskusov in delavski razred je do sedaj z birokratsko vladavino bil že prenekatere težko bitko. Trenutni način vodenja in izvajanja oblasti pa kaže, da hočejo nekateri pod krinko samoupravljanja izpeljati restavracijo birokratizma. Tipičen primer take birokratske hinavščine so obrazložitve najnovejših gospodarskih ukrepov, ki so bili sprejeti prejšnjem zato, ker smo preveč trošili. Verjamemo, da smo preveč trošili, vendar se tu pozablja, da so nekateri bolj preveč trošili kot pa drugi. ALI se da s povprečnim mesečnim dohodkom okoli 7000 dinarjev, kolikor je približno znašal lansko leto, pri nas res preveč trošiti? ALI se da ob vseh teh cenah npr. za stanovanje, hrano, obliko rekreacije res preveč trošiti s povprečnim mesečnim dohodkom? Baje se da, saj smo vsi krivi za nastalo situacijo.

Krivda delavcev obstaja tukaj. TU bi morale nastopiti delavske delegacije in zahtevati, da se jasno opredeli, kolikšna in čigava je krivda za nastalo krizo, ki je spet najbolj prizadela prav najštevilčnejši del našega delavskega razreda! Dovolj nam je, da smo vedno vsi krivi za vse, tudi za prekomerno trošenje. Bolj hinavske laži kot je ta vsestranska krivda, si ne moremo misliti. Na eni strani imamo veliko večino neposrednih proizvajalcev, ki živijo na robu eksistenčnega minimuma, na drugi strani pa imamo manjšino, ki iz črnih inozemskih limuzin, helikopterjev in udobnih foteljev pridiga o vsestranski krivdi za nastalo situacijo. Prav sedaj je naše samoupravljanje in delegatski sistem pred zelo pomembnim izpitom. Delavski razred si sedaj bolj kot kdajkoli doslej ne bi smel pustiti suffirati. Razredna in revolucionarna usmerjenost zveze komunistov je primorana, da potrdi svojo vlogo in ugled. Ona bi morala sedaj odigrati odločilno vlogo pri obrambi delavskih interesov, pri obrambi doslednega izvajanja začrtane poti.

Ugotoviti moramo, da Zveza komunistov do sedaj še ni opravičila svoje vloge — mislimo v tej gospodarski situaciji. Interesi delavcev ostajajo neizraženi in neuresničeni, birokratske strukture pa vse pogostje odločajo v imenu delavcev in tudi v imenu samoupravljanja. Tako smo imeli pred kratkim možnost zaslediti v dnevnem časopisu vest, da so delegati na zasedanju mestne skupščine prepustili izvršnemu svetu pravico odločanja o povišanju cen za ogrevanje stanovanj — z obrazložitvijo, da so pritiski delovne organizacije na eni in interesi njihove baze tako različni, da se sami ne morejo odločiti. Ali pa, ko so v Šiški na zasedanju skupščine hoteli odločiti o 25 točkah dnevnega reda, med katerimi so bile tudi take, ki so jih delegati dobili šele na seji skupščine, torej jih niso obravnavali v svoji delegatski bazi, temveč bi jih obravnavali šele potem, ko bi dobili ustrezna navodila in priporočila izvršnega sveta. Taki ukrepi so negacija samoupravljanja, in zveza komunistov mora dosledneje stopiti na stran delavcev, ne pa da popušča birokratskim težnjam. Če naj delavski razred zaupa v vodilno vlogo Zveze komunistov, potem mora ta najprej zastopati njegove interese.

Prispevek ni imel namena iskati krivca, čeprav se morda sliši, kot da ga je našel. Hotel je pokazati, da je potrebno strniti vrste in najprej odstraniti najnovejšo birokratske pojave, nato pa hkrati z odpravljanjem nastale gospodarske krize odpraviti tudi vsa žarišča, ki slabijo samoupravljanje in dajejo hrano vsem protisamoupravnim gibarjem. Nismo pesimistični in prepričani smo, da loz naga v tej borbi le še bolj okrepi samoupravni sistem in vodilno vlogo delavskega razreda.

SAMO HRIBAR

BROBNE

PRIPOMBE

h klopčičevim

spominom

France Klopčič je bil vselej za to, da se vsakomur omogoči, da brez pridržka in brez posledic pove ali objavi svoje mnenje o kateremkoli vprašanju. To pravico je zahteval zase in za druge, odkar se je začel udeleževati v komunističnem gibanju, to je od leta 1920 naprej. Takrat je hkrati s Milanom Mravljeto, Franjem Žgečem, Antonom Rojcem, Lovrom Klemenčičem, Marcelom in Jako Žorgom, Cirilom Štrukljem, Alojzjem Sedejem, Viktorjem Kolečo, Ivanom Makucem, Ivanom Vukom, dr. Milanom Lenojem kmalu za naštetimi pa še z Dušanom Kermaunerjem, Ladislavom Klincem, Dragom Gustinčičem, Friderikom Gerlom in drugimi začel polagati temelje gibanju, ki je izpeljalo revolucijo v letih 1941 — 1945. Sam je bil v prvih vrstah tega gibanja do leta 1930, ko je emigriral v Sovjetsko zvezo. Zato se je tedaj poslužil tudi pravice, da napiše „Desetletja preizkušnje — spomine“, v katerih prvi del z naslovom „Na domačih tleh“ posveča kar 413 strani desetletnemu obdobju 1920 — 1930, drugi del „Na sovjetskih tleh“ (od 417. do 744. strani) pa dogajanjem v Sovjetski zvezi.

Tudi njegovi spomini potrjujejo, da se je prej ko slej v največji meri posluževal pravice do svobodnega izražanja svojega mnenja, še enkrat, ko je vedel da bo povzročil vznemirjenje ali celo odpor pri vodilnih partijskih delavcih. To mu je vsekakor nemalokrat povzročilo težave in nevšečnosti, še več, v Sovjetski zvezi so ga obtožili protirevolucionarnega delovanja. Nekaj krivde za tako gledanje nanj naj bi imel naš Viktor Kolečo, član CK KPJ.

Ko sem pisal o Viktorju Koleču v „7 dni“ aprila letos, nisem še niti malo slutil, da bom prišel v navzkrižje s Francetom Klopčičem. Takrat sem namreč o Koleču napisal med drugim naslednje: „Kot sem že omenil, je bil France Klopčič po osebnosti prvi, ki je nekaj več napisal o Koleču in to v knjigi „Velika razmejitev“, ki obravnava le obdobje od aprila do septembra 1920.“ Res nisem mogel pričakovati, da bi France Klopčič v knjigi, kjer razpravlja samo o obdobju šestih mesecev, napisal karkoli iz poznejšega delovanja Viktorja Koleča, člana CK KPJ, pa tudi ne, da se bo pozneje razmerje med njim in Kolečo tako zelo skalilo.

Že v svojem intervjuju v knjigi „Revolucionari i bez funkcija“, ki je izšla pri založbi Otokar Keršovani 1975 na Rijeki, je Klopčič začel obtoževati Kolečo. Gre za hud očitek, da je Kolečo hotel ali nehoti povzročiti težave Francetu Klopčiču, ker se je prišlo, da mu Klopčič ni hotel izročiti dešifriranih podatkov o javkah in podobnih partijskih tajnostih. Komu je Kolečo o tem nesporazumu s Klopčičem vse poročal, ni jasno povedano, kot dejstvo pa navaja France Klopčič, da ga je Angaretis, predsednik kontrolne komisije komunistične internacionale, najprej zasliševal glede nešifriranih naslovov ljubljanskih javk, stanovanj, kurirjev, centralne tehnike itd.. Pri tem se je Angaretis postavil na stališče, da bi Klopčič Koleču zahtevane podatke moral dati.

Naj pojasnim, da je bil Angaretis osebnost, ki je praverjala življenjepis tujih komunistov, ki so se zatekli v Sovjetsko zvezo. Obnašal se ni ravno najbolj tovariško, zato ga imajo tuji komunisti, ki so imeli opravka z njim, v slabem spominu.

Klopčič pa je zasliševal še v neki drugi zadevi, na le v Koleču, to je v zadevi Milena Zastavnikovića, Angaretis je od Klopčiča zahteval dokaze, da je Zastavnikovič izdal in da ga je zato partija upravičeno obsodila na smrt. Klopčič je Angaretisu zatrjeval, da je za to cela vrsta povsem zanesljivih podatkov. Ker je bil Klopčič na zaslišanju pri Angaretisu (po lastnem prepričanju) štirinajst ali petkrat, je mogoče iz tega sklepati, da je zasliševalec vsaj v začetku dvomil v zanesljivost dokazov za krivdo Zastavnikovića.

Po zadnjem zaslišanju so Klopčiča celo aretirali. V zaporu se je Klopčič vpraševal: „Kako naj mi sodi sovjetsko sodišče za dejanja v drugi državi?“ Sam si odgovarja takole: „Takšnega prava ni“. Formalno „takšnega prava res ni“. Vendar je šlo za ugotovitev, ali je bil komunist Zastavnikovič pomotoma ustreljen ali ne. S tem se ni rečeno, da bi nameraval kdo soditi storilcu, likvidatorju, saj je storil dejanje pomotoma, da ne uporabim pravega izraza v „dobri veri“.

Kmalu so odpeljali Klopčiča v drugi zapor v Butirkih, ki je znan še iz carskih časov, kar je bil znak, da bodo zadevo še nadalje razčiščevali.

Po Butirki je prišel France Klopčič do domneve, da mu je pripomogel iz zapora D. G. (verjetno Dragotin Gustinčič, op. l. K.) ponovil pa je zopet da je Kolečo tisti, ki ga je očrnil.

Klopčič meni, da je Dragotin Gustinčič lahko „najbolj podrobno poročal o procesu (ki je bil marca 1931 v Beogradu, op. l. K.), o vedenju vsakega od obtoženih... Če je prinesel s seboj še obtožnico državnega sodišča, je lahko vsakdo črno na belem videl, da name ne more leteti noben sum, pa naj bi me kdo še tako želel očriniti, kakor je to delal Viktor Kolečo.“

Naj sem še tako razmišljal o tem, kakšno zvezo naj ima obtožnica v procesu pred sodiščem za zaščito države v Beogradu marca 1931 z Angaretisovimi obtožbami, oziroma s Kolečevimi izpovedmi, ki da so bremenile Klopčiča, nisem uspel. Res je, da sta bila v odsotnosti obtožena in obsojena na tem procesu tudi Kolečo in Klopčič, vendar nista mogla drug drugega obremenjevati. Prijeta in zaslišana pa nista mogla biti, ker sta se pogreznila v globoko ilegalo in kmalu tudi emigrirala.

Ne da bi bil v Sovjetski zvezi obsojen, je Klopčič dočkal svobodo aprila 1932. leta. Sedaj je bil čas, da bi se pogovoril s Viktorjem Kolečo, saj je le-ta po sklepu Kominterne zapustil Sovjetsko zvezo šele čez štiri leta, ko je v Španiji izbruhnila državljanska vojna, Klopčič pa je bil ponovno aretiran šele leta 1937. Z Angaretisom se seveda ni mogel pogovoriti, ker ga neposredno po prihodu iz zapora Angaretis ni hotel sprejeti, pač pa mu je njegova tajnica Palkina sporočila, da je izključen iz partije. Zakaj se zaradi izključitve Klopčič ni obrnil na Kolečo in ga vprašal, kaj je vzrok za njegovo izključitev? To bi se dalo urediti tudi po telefonu. Mislim, da se je pri kritiki Koleča Klopčič nekoliko prenehal.

V zvezi s Kolečo se moram vrniti na Klopčičevo pisanje na strani 385. Navajam: „Kdo je usmrtil M. Z., ne vem. Lahko bi ga bila tajna policija, saj je bil Z., kakor sem zvedel mnogo let pozneje, zastopnik sovjetske obveščevalne službe. Verjetneje je akcija stekla iz partijskih vrst in v tem primeru bi kot storilci poleg mene prišli v poštev še Viktor Kolečo, Franc Plankl, Žika Pecarski-Vojin, ki niso več med živimi... Nikomur od imenovanih ničesar ne očitam, še manj jih obtožujem, kakor ne bi mogel obtožiti sebe. Dejstva, ki sem jih navedel, so terjala ukrepe, da se prepreči hujša škoda... Kot rečeno, ne izključujem posega obveščevalnih služb.“

Iz ednine v besedah „tajna policija“ na začetku navedenega odstavka je na njegovem koncu Klopčič prešel na množino „obveščevalnih služb“, tako je še bolj raznel našo radovednost. Kdo neki je usmrtil M. Zastavnikovića? Ali naj že tukaj omenim domnevo nekaterih komunistov, ki sicer niso neposredni udeleženci pri tej nesreči, vendar so vedeli za priprave, ki jih je v imenu partijskega vodstva vodil France Klopčič. Po tej edini verziji — poleg sedanjih Klopčičev — je dobil ukaz za usmrtilen član Zveze komunistične mladine Slovenije. Ukaz je bil tako strog, da se je skojevec moral zavedati, da se ne bo mogel izogniti najhujšim posledicam, če ga ne bo izvršil. Sedaj pa naj bi bil Kolečo glavni krivec ali vsaj eden glavnih. Koleča sploh ni bil dobro poučen o tem, kaj se je dogajalo s Klopčičem v Sovjetski zvezi, ali pa mi v Španiji ni upal zaupati vsega. Povedal mi je le to, kar sem navedel v „7 dni“ aprila letos.

„Tako sem od Koleča zvedel, kar je pozneje potrdil tudi France Klopčič, da ga Stalinovi sodniki niso obsodili na osemletno prenehanje zaradi „strela pod Rožnikom leta 1930“, o katerem bo v svojih spominih spregovoril Klopčič sam, temveč je bil komaj omembe vreden povod to, da se je Klopčič oglašil pri mojstru v krojaški delavnici z željo, da priroji delovno obleko njegovi postavi. Ko je mojster to Klopčičevo željo zavrnil, ga je Klopčič upravičeno vprašal, ali tega ne zmorejo ali kaj, oziroma bolj natančno, da bi mu nekaj takega krojač v Jugoslaviji takoj popravil... To je zadostovalo za ovadbo in obsodbo, ki niti ni bila tako blaga...“ Iz Klopčičevih spominov sedaj vemo, da je bilo za njegovo osemletno

pregnanstvo krivo še pričevanje nekega mladega sovjetskega novinarja, ki pa je pri soočenju s Klopčičem povedal, da je začel o nekaterih Klopčičevih izjavah razmišljati obremenilno šele potem, ko so mu povedali, da je osumljen protirevolucionarne dejavnosti, prej pa da ga je smatral za pravega komunističnega revolucionarja, ki mu ni kaj očitati. Te novinarjeve izjave ob soočenju pa niso upoštevale.

Delno pojasnilo za žalostno usodo naših ljudi v Sovjetski zvezi najdemo pri Klopčiču na strani 619. „Moram reči“, piše Klopčič, „da je najvišji aparat NKVD za aretacijo inozemskih komunistov zahteval privolitve vsakokratnega zastopnika ustreznih partije pri Komunistični internacionali. Hotel se je zavarovati pred obtožbo, da je ravnal na svojo roko.“ In takoj v nadaljevanju je Klopčič še dostavil: „Ti zastopniki pri Kominterni so podpisali ponujene jim formularje.“

Sedaj navede Klopčič naslednje ugotovitve iz referata Nikite Hruščova na 20. kongresu VKP/b: „... Takšna praksa je veljala tudi za najvišje kadre Sovjetske zveze. Ustrezne obsodbe — brez sodišča! — so polagali na mizo Stalinu, Molotovu, Kaganoviču, Vorosilovu; le-ti so jih odobrili s svojim podpisom in včasih s pripombo, „tako zaslužio“.“

Kot svojo ugotovitev pa Klopčič navede naslednje: „Pocilobno se je dogajalo tudi s kadri naše partije. Pogubno karakteristiko za ustanovitelje stranke (mišljena je vsekakor KPJ, op. l. K.), za njene teoretike, sekretarje in ilegalce velikega formata ali sklep o njihovi usmertitvi so dajali podpisati in s tem odobriti priložnostnim in nerazsodnim zastopnikom KPJ, ki so klonili pred vsemogočno službo notranjih zadev in se ji pokorili, morda celo iz računa, da tako rešijo sebe, a se je znalo zgoditi, da so bili opeharjeni. Med takimi naključnimi zastopniki takrat ni bilo takšne avtoritativne osebnosti, kakršna je v Dimitrova imela bolgarska partija. Dimitrov je znal čuvati lastne kadre.“

Čeprav Klopčiču ni uspelo osvetliti nekaterih spornih dogajanj v zgodovini naše partije, so njegovi spomini pomemben prispevek k doslej objavljenemu.

Ivan Kreft

RAZREDNOST V

to
ta
li
te
ti

UMETNOSTI KULTURE in KRITIKE

Kultura je v našem, slovenskem prostoru tisti enfant terrible, ki se že kiti s starčevsko brado zaradi svoje permanentne indolentnosti, ki je zaradi svojega stalnega samopotrjevanja in osmišljanja konkretno totalno neosmišljen in se nam vsiljuje kot zgodovinska nujnost, ne da bi to svojo nujnost tudi zgodovinsko opredelil. Kakšen je njen odnos do umetnosti? Kam je po svojem položaju umeščena umetniška kritika, v kakšnem odnosu je s kulturo? In predvsem: kako se in kako naj se razredni boj kaže in urejanja v tej totaliteti? Vsaj pri nas izgleda, da je tako, da se obravnavanja tega problema drži še „peza“ izvernih marksistov, ki sta o umetnosti in kulturi konketno govorila malo. In kot da je to opravičilo za danes, ko se o tem govori sicer mnogo, toda ideološko marksistično; ali se govori o konkretnih primerih ločeno od družbene totalnosti, torej abstraktno, ali pa se ločeno od konkretne dejavnosti frazari o kulturi in umetnosti kot nadgradnji zgolj formalno. Moralo bi biti jasno, da sta obe opredelilni plodni lele v svoji dialektični povezanosti.

Zato bom tudi končal z začetnim opletanjem in „kritiziranjem“ kar tako na splošno in bom skušal kolikor se le da konkretno opredeliti izhodišča, predmet analize in njen pojem. Takoj je treba opozoriti, da se bo podlistek uvrstil verjetno skozi več števil TRIBUNE in da „verjetno“ v prejšnjem podredu jasno kaže na to, da bo tekst nastajal sproti, sledeč imanentni logiki analize in da je torej povsem verjetno, da bodo kakšna kasnejša izvajanja mogoče svoja predhodna dopolnila, spremenila ali celo postavila na laž. Kajti priznati moram, da na srečo ne premorem nobenega sistema (v heglowskem smislu), ki bi mi omogočil predalčkanje fenomenov v tak sistem. Druga plat te sreče pa je ta, da bom tako prepuščen „muhavosti usode“, se pravi, da bom postavljen v vlogo stezozaledca, ki nikoli ne ve, kdaj mu bo dež zabrisal sledi in ki samo ugiba (sluti?), kam ga bodo sledi pripeljale.

In že naslednji stavek, kot da me bo postavil na laž, kajti ko se sprašujem po svojem izhodišču, moram pred določitvijo tega, pokazati na cilj. V tem paradoksu je seveda vsaj kanček resnice. Gre za misel, „jaz ne iščem, jaz najdem“, ki jo je tematiziral Picasso in ki jo je nadgradil Lacan v: „ne iskal bi me, ko bi me ne bil že našel, pri čemer je tisto najdeno vselej že v ozadju...“ In če je to ozadje zaenkrat še oddaljeno, ker smo pač šele v ospredju, to še ne pomeni, da tega ozadja ne bi mogli tematizirati vsaj toliko, kolikor ga že razločimo, pri čemer bo analiza, pot razločevanja pravzaprav interpretacija.

Cilj mi je skozi analizo razviti historično materialistični metodološki aparat za konkretno analizo umetnosti, kulture in kritike. Gre mi torej za določitev teh fenomenov v njihovi zgodovinski družbeno ekonomski pogojenosti. Taka metoda bi kasneje lahko bila temelj marksistične kritike in mogoče celo marksistične estetike.

Očitno je umetnost tisti pojem, okoli katerega se bo celoten ples odvijal. Toda kaj, ko pa umetnost ni neka prosto lebdeča substanca, kot to (mimogrede) misli tudi štirideset mučenikov okrog bodoče (?) nove slovenske revije, ampak je družbeno in razredno določena, tudi kadar je sama prepričana o svoji substancialnosti (in ravno zaradi tega!). Najprej je torej treba pokazati na povezavo med za umetnost konstitutivnim, ontičnim estetskim in družbeno realnostjo. Iz analize dejanske povezave ter iz vizije take povezave v komunizmu se bo, upam vsaj, izkristaliziral tudi pojem, bistvo revolucionarne umetnosti (seveda ne v agit-propovskem smislu), torej umetnosti, ki s svojo specifičnostjo na samo sebi lasten način kaže in udejnjanja rešitev razrednih nasprotij. In prav specifikacija razrednih temeljev umetnosti je tisti element umetnosti kot družbenega pojava, ki je bil do sedaj analitično najmanj obdelan. Mislim, da je prav v tem dejstvu vzrok miselnosti o neki avtonomni funkciji umetnosti, vzrok vsesplošnemu in prerekanju kulturnikov, ponavljajočih samih sebe.

Tu je torej že drug centralni pojem analize – kultura. In spet: specifizirati pojem, pokazati kako se pojav povezuje z umetnostjo v razredni družbi, odkriti, kakšen revolucionarni potencial se skriva v kulturi za perspektivo komunizma. In potem je tu še kritika kot misel (orožje), ki reflektira oba fenomena. Kje naj kritika prime umetnost, da bo zagrabila res umetnost in ne mogoče propagande ali pa tekočega traku? In kakšen je položaj take kritike v kulturi in kakšen njen odnos do kulture, seveda s stalno mislijo na udejnjanje njene potencialne revolucionarnosti. Analiza bo seveda ostala odprta za nove pojme, nove probleme, če se bodo izkazali za odločilne in nezaobidljive na poti k cilju.

Ne da bi se spuščal v sholastično vprašanje, kaj je to umetnost, pa bo potrebno ontološko opredeliti predmet, ki bo v centru diskurza, pa čeprav opredeliti s pomislekom zvitega lovca v zasedi, ki ne bo presenečen, če se mu bo na koncu pred cev namesto jelena primajal nosorog. Pomisliti je treba na to, da je nosorog eksotična žival samo v okviru nacionalne ekonomije, medtem ko nas družbena situacija postavlja vsaj korak naprej. Na kratko: morebitno eksotično divjad, mogoče smrdečo tradicionalnim evropskim nosovom, bom skušal na videz šovinistično evropocentrizirati, čeprav se bo mogoče potem izkazalo, da se nosorog že stalno pase na evropskih in hkrati svetovnih vrtovih.

Kultura je pojem, ki ima mnogo širši obseg in doseg od pojma umetnosti, ter zaradi tega seveda manjšo vsebino. Ker vsaj v osnovi ne mislim govoriti o kulturi umivanja zob in kulturi obnašanja v javnih prostorih, čeprav ni izključeno, da z opredelitvijo posebnega ne bo pridobila tudi občost, bom izključno za namene te analize obseg pojma kulture skrčil in vsebinsko konkretiziral na tisti njegov del, ki je neposredno v odnosu z umetniško prakso.

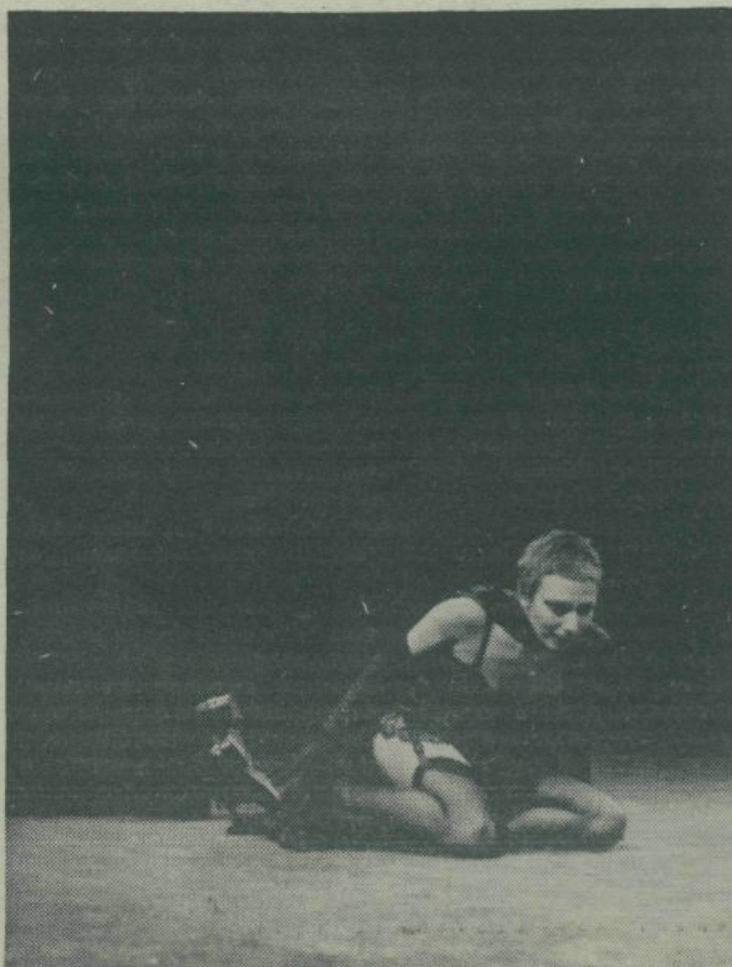
KULTURA JE INSTITUCIJA UMETNOSTI – torej tisti posrednik ki omogoča publiki dostop do umetnosti. Ideolog kulture pa je umetnostni kritik, torej tisti, ki umetnosti ter s tem posredno instituciji kulture (ali narobe!) daje pozitivno ali negativno oceno. V resnici predznak te ocene sploh ni bistven, v obeh primerih ocenjuje in s tem pristaja na logiko ocenjevanja, torej institucije kulture. S tem se lucidna in samoobstoječa Pirjevčeva oznaka umetnostnih kritikov kot kroga, ki umetnost, zdečo v centru njihovega kroga, po svoji volji spuščajo publiki, ki željna stoji zunaj tega kroga in umetnosti neposredno deležna, bistveno dopolni z novim, še bolj obtožujočim dejstvom, da je institucija kulture tisti krog, ki v svojem interesu usmerja žarke umetnosti na publiko, kritiki pa so v resnici le služabniki, ideologi tistega kroga. Ta nova „shema“ bi lahko prav lepo razložila, zakaj je bila praviloma vsa avantgardna in mogoče še katera gibanja 20. stoletja vključeno s punkom v svoji negaciji do tedaj ustaljene institucije kulture označena kot „ne-umetnost“, seveda s stališča prav tiste institucije, ki je to umetnost določala.

In prav nič se ne sramujem podlosti, če bom institucijo kulture napadel skozi zadnja, lakajska vrata, če bo to le količkaj doprineslo analizi. In povrh vsega ni opiranje na lakaje in služabnike gospode prav nič slučajno. Kajti ko se bo lakaj zavedel, da je vzrok njegovega posebnega služabništva v splošnem služabništvu dela družbe do drugega dela, bo ta lakaj postal revolucionarni člen proti tistemu, čigar lakaj je bil prej. Račun je preprost: fronto odpiram ravno na (proti) umetniški kritiki zato, da mi bo lahko ravno ta kritika, seveda razredno osveščena, kasneje v boju pomagala.

S tem je tudi že delno – vsaj splošno nakazan problem razrednega v umetnosti in kulturi. Poudarjam, da samo na splošno in zato abstraktno. Tista totalnost pa bo, upam vsaj, dosežena skozi celoten diskurz. Očitno je, da je pojem razrednosti tisti kamen, pa čeprav spotike, na katerega mora hote ali nehoti, zavedajoč se ali nezavedajoč se, stopiti vsaka noga, ki krči pot političnega, umetniškega ali katerega že koli diskurza. Ilustrativen primer so bile, če napravim krajšo ekskurzijo v aktualno, Kulturne diagonale na ljubljanskem prvem programu dne 20. 10 1980, katerih tema je bil punk. V pogovoru se je namreč izkristalizirala ravno razredna pozicija punka kot tista točka, ki ga določa tako nasproti kulturi, masovni kulturi (katere del je) kot nasproti rocku (katerega zgodovinski podaljšek je) – ali je preuranjeno reči: kot Arhimedova točka.

Se nadaljuje!

Andrej Drapal

14.b
itef
Ljubljana Rize

Prišli smo lačni gledališča z optimistično mislijo, da ni tako slabe gledališke predstave, da ne bi našli v njej kaj dobrega (in seveda obratno). Vsaka predstava nosi v sebi čar, ki ga lahko odkriješ v prahu njenih slabosti. Dobre gledališke predstave so redke in nekdo je nekoč rekel, da je spomin nanje dolg.

Kljub temu, da je BITEF posvečen izključno modernemu – eksperimentalnemu gledališču, je zašel v konformistične vode. Temu botruje administracija, ki je prevzela vodstvo programa (torej izbiro, katere predstave bodo prišle na BITEF) in kaj to pomeni, ni potrebno posebno razlagati. Med drugim so tudi v grozni finančni stiski, tako da niso mogli omogočiti nekaj predstav, ker so bile predrage. Gotovo pa je tudi, da se v gledališkem mestu ne dogaja nič novega (norega), nič se ne rojeva, razen s častno izjemo – v Nemčiji.

Eksperiment v gledališču bi lahko v grobem razdelili na dva dela: tekstovni in režijski.

Vse pogostejše se v svetu uveljavljajo adaptacije klasičnih dramskih tekstov. Adaptacije so bolj ali manj radikalne, vendar vsaka skuša približati znan tekst v novi luči. Med štirinajstimi predstavami je bilo šest adaptacij (dve sta bili brez teksta in šest originalnih). Ali si avtorji predstave lahko privoščijo takšno trganje starih dobrih klasikov (kot bi rekli...) ali ne, je irelevanten problem. Medtem ko so pri HAMLETU v režiji Ljubiše Rističa še razpravljali o tem, so po predstavi ALKESTIS iz Düseldorfa v režiji Ciulli Roberta vsi molčali. Predstava je bila čudovita in to je edini pogoj, ki ga lahko postavimo. Torej delaj kar hočeš, a napravi dobro. Poleg omenjene je bila dobra adaptacija SPLETKA IN LJUBEZEN MGL, medtem ko so ostale močno zaostajale.

Iskanje in raziskovanje prostora, kar je izrazito igralsko-režijski postopek, je v splošnem obvisel na točki izpred desetih let. Taka izrazito zamudniška predstava je bila CROLLO NERVOSO.

Zdi se, kakor da gledališki ljudje ne zaupajo drug drugemu in vedno znova ponavljajo tisto, kar že na široko piše v knjigah o izkušnjah eksperimentalnih gledališč 60. in 70. let. Za nas, ki vseh teh predstav nismo videli, je to dogodek, pomeni globlje dojetanje modernega gledališča. Za teater pa je to visenje na točki. Predstava je bila čudovita in to je edini pogoj, ki ga lahko postavimo. Torej delaj kar hočeš, a napravi dobro. Poleg omenjene je bila dobra adaptacija SPLETKA IN LJUBEZEN MGL, medtem ko so ostale močno zaostajale.

Nekaj dobrih režij (LA POULE D'EAU Adrien Philppa, ALKESTIS Ciulli Roberta, AUS DER FREMDE Ellen Hammer in SPLETKA IN LJUBEZEN Dušana Jovanoviča) je potrdilo misel, da mora biti gledališka predstava spektakel, v katerem so vključeni vsi elementi: beseda – tekst, mim, gib, glasba, slika, igra... dobra kostumografija in scenografija.

Prve tri, manj zadnja, so bile igralsko dobro zasedene. Gledališka igra je skupinska (to mimogrede, čeprav to vsi vemo) in kar lahko najbolj zamerimo igralcem (in predstavi) je, da medtem, ko ima soigralec repliko, kakor kip čaka na svojo. Nikjer ni tihih notranjih monologov v ozadju. Užitek je gledati predstavo, kjer vsi igrajo, kjer ima vsak igralec svojo natančno določeno nalogo. To je simfonija odra. Predstava dobi polnost življenja, gibanja, dejanja, to je živo, pravo gledališče.

Zanimivo je, da med predstavami ni bilo niti ene komedije. Nagibale so se v tragičnost nezaupanja človeku (izrazito takšna je bila STUNDARFRIDUR). Tudi predstave so bile na nek način tragične; v njih ni bilo čutiti želje po borbi, razkrinkavanju in odkrivanju resnice (kakršnekoli že). Čutiti je bilo nek beg vase, beg pred neznanim, strah neznanega. Večinoma so bile strogo realne, brez lirike in brez poezije.

Poglavje zase sta bili nemški predstavi. Trenutno so (Nemci) gotovo vodilna kultura v filmu in gledališču. Ta njihov poetični realizem ali operna drama je gotovo najbolj plodno iskanje na izkušnjah eksperimentalnih gledališč in ob studioznem raziskovanju del klasikov modernega gledališča (Artaud & Company).

Predstavi, ki smo ju videli, sta bili izvrstno pripravljene za mizo (kot se reče v gledališkem žargonu), vse je imelo svoj namen, svojo funkcijo. Podobno je bilo izvrstno postavljeni matematični nalogi. A vendar predstavi nista delovali hladno, ker so v ta nakup vložili mnogo ustvarjalne energije.

Ida Stendler

MASKE

tomaža šalamuna

Novi jezdec skratne kadulje; razbijalec tradicionalne poezije, avantgardist in ludist, oveneli playboy in dušeslovec Tomaž Salamun, se je spet oglašil z novo pesniško zbirko, ki je izšla v zbirki Nova slovenska knjiga pri Mladinski knjigi. Zbirka, naslovljena Maske, že z naslovom metaforično nakazuje razklanost sedanjega Salamunovega pesniškega epa, ki očitno plove nekaj let naprej ali nazaj. Trditev, da je zbirka plod končevanja nekega življenjskega obdobja slovenskega pesnika, pa potrjujejo tudi pesmi same. Ne da bi zagarjvali pozitivno bio in bibliografsko metodo, se nam zdi vredno poudariti, da so to pretežno pesmi, ki so nastale med Salamunovim bivanjem v Mehiki, kar pa kaže na drugo vrsto razklanosti, namreč na nihanje med Rodnimi kraji in kozmopolitsko naravnostjo, v katero ga, vsaj tako se zdi, čedalje bolj vleče.

Tretja razklanost pa se pokaže po natančnem prebiranju pesmi, saj Salamun očitno še ni opravil s svojim prvinskim, pretežno romanesknim pripovednim načinom pisanja in svežjšo ter zato izrazito lirsko izpovedjo, ki teži za zgoščenim, skoraj iracionalnim in skopim načinom komuniciranja, s katerim se je pesnik predstavil v zbirki Metoda angela.

Medtem ko je v zadnjih dveh zbirkah Salamun predvsem iskal nove impulze in sveže moči za svoje vsrkavanje, predvsem pa slonel na stari slavi, je v Maskah zopet mogoče začutiti staro Salamunsko ironijo, podkrepljeno z izrazito lirskimi odtentki na eni strani, na drugi pa se spet srečamo z dvo ali trivrstničnicami, ki so pisane za kruh in jih je pesnik pretežno predstavil v že prej omenjeni zbirki Metoda angela.

Očitno je, da se njegov izraz vse bolj trga na dva nespoljiva dela, ki sta bila v njegovih prvih zbirkah krepko združena v udarno poetično celoto. Prvi del obsega izrazito pripovedne epske pesmi, ki mu služijo za obračun s sabo in mu nadomeščajo dnevniške zapiske o svojem bivanju, delovanju in iskanju. Spekter takih pesmi je izredno velik, saj pesnik poleg preprostih in znanih epskih meditacij vpeljuje še izrezke iz dnevnega časopisja, enakopravno pa vključuje tudi dramsko obarvane telefonske pogovore.

Nekajkrat se pojavijo tudi pesmi, ki s spojitvijo obeh polov namreč udarnosti in čiste lirske izpovedi, spominjajo na njegove začetne pesmi, ki so dvignile toliko prahu v vesoljnem slovenskem kulturnem prostoru. Na žalost je takih pesmi malo in kolikor se že takoj v začetku ne opredelijo za pripovedno formo, se največkrat prelevijo v tisto drugo Salamunsko metodo, ki pfepušča semantiko intuitivno zgoščenemu izboru besed, s katerim želi Salamun poudariti predvsem estetsko kontemplativno plast pesniškega akta. V teh zgoščenih in skopih dvovrstničnicah želi z nadgradnjo znanega načina pesnenja preseči intelektualne okvire in poskuša najti mir v imaginarni mistiki ali naključnih povezavah.

Ceprav je zbirka z izdelanim in pretehtanim izborom med obema poloma epskega in intuitivnega pesnenja poskušala vzpostaviti stik z bralstvom kot s celotnim pesnikom, pa vendar ne moremo prevzeti njene temeljne razklanosti, ki se kaže že v naslovu. Salamun očitno išče nekoga, ki bi mu iztrgal masko z obraza in pomagal demistificirati njegov pesniški lik, sam za to nima več moči, pač pa nekajkrat prispeva definicije k zgodbi, ker ni dvoma, da bo dosti tež, kdo da je. Vendar to ni pravi akt trgiranja maske, je samo teza, ki na drugi strani kaže tudi njegovo trgiranje iz okvirov mladenišva in mladosti. Ni več popolnoma prepričan, če se njegovi podobi iz sedanjosti in preteklosti pokrivata. Vanju se krade dvom, da postaja drug človek, taki prizori pa se predvidoma odigravajo pred ogledalom.

Razklanost osebnega in pesniškega življenja pa se povečuje odtujenost od Rodnih krajev, ki tekste nekajkrat preplavi z otožno melanholijo, hip za tem pa se pesnik, v skladu s svojo kozmopolitsko dušo, ironično poroga svoji sentimentalni patriotskosti. Slovenijo si v tujini slika kot ohlajeno deželo, ko pa se mora spet spoprijeti z njeno vsakdanjostjo, za katero ne ve, ali ga zabava, ali je vredna skrbi, se največkrat z ironijo vrne v svoje miselne sfere in pobegne odkritemu spopadu z njo.

Končno pa se razdvojenost pokaže tudi v iskanju njegove eksistence, ker se s svojim pesniškim statusom očitno še ni povsem pomiril. Čeprav so v pesmih še prisotne primerjave z velikimi in priznanimi osebami, pa se zdi, da se umikajo treznejšemu pogledu nase, kot na človeka s povsem človeškimi težavami in ne več osrednje zemeljske osi, ki se premika v skladu z božanskimi in kozmičnimi zahtevami. Njega eksistenca se mu zdi potrebna samo zato, da mu bo prijatelj položil roko na čelo, ko bo umiral.

Tudi s sabo kot z nerazumljenim pesnikom in genijem je Salamun navidezno opravil. Vrhovno estetsko načelo, namreč pisanje pesmi, se mu nenadoma prikaže kot težaven, trgajoč proces, ki v vsakem primeru zahteva mnogo žrtve. Ta svoj nazor izpove v pesmi Ljudska, ko pravi: Vsak pesnik je pošast, / Glas uničuje in ljudi. Petje zgradi tehniko, ki uničuje (zemljo, da nas ne bi jedli črvi). Pijanček proda plašč, / Lopov proda mater. Samo pesnik proda dušo, da jo loči od telesa, ki ga ljubi.

Na drugi strani pa se Salamunu še vedno dozdeva, da je s svojimi pesmimi že kupil karto za nesmrtnost in zato lahko v miru pričakuje nadaljevanje življenja.

Vsa ta nihanja med mnogimi različnimi poli kažejo izrazito prelomnico v Salamunovem osebnem in pesniškem življenju, morda je prav v tej pesmi poudarjen njegov osebni razkol, ki ga je v knjigi moč začutiti na več različnih nivojih. Salamun spozna, da Maske so in vedno bodo način nekega življenja, popolna komunikacija pa je nemogoča – tudi skozi najčistejše pesniške oblike – po drugi plati pa se zave socialne vloge takih Mask.

Maske so nedvomno spet precej angažiran tekst, ki z uporabo groteske in intuitivnega načina pisanja pesmi sili čez meje Salamunovih zadnjih zbirk. Seveda niso vse njegove pesmi izrazito zanimive in dobre, vendar za kaže, da se je vsaj na pesniškem področju Salamun izvlekel iz ustvarjalne krize.

Matjaž Potokar

SE EN (MOGOČE NAGRADNI) NATECAJ TRIBUNE

Tribuna hoče čim več brezkompromisne kritične, revolucionarne politične, zaostrene poezije, katere specialni primerki bodo objavljeni v taistem magazinu. Čakamo!

Nagrada: PRESENEČENJE
Prvi primerki BORUTA HLUPICA so že tu.

Urednikom Sodobnosti:
Vaša revolucija je prometna nesreča

zakaj nosi gospod kravato
proletarec pa ne?
mar zato,
ker revolucijo
delate z gobcem?
mar zato,
ker vaša revolucija
je prometna nesreča?

včeraj
ste jo
na čilem konju
ubili,
danes
prestreljeni na tleh
hodite okoli,
cvetete,
žrete,
pijete,
brizgate svoje seme,
širite življenje.
jutri v hladni grob
se bomo znali premagati?

rit si

rdeča te ustavi
zelena te ustavi

imaš svoj ših
imaš svojo rit

ustavi te ših
ustavi te rit

ničesar prepovedanega ne storiš
rit si ničesar ne storiš

salonski komunisti
s keksi in čajem
ob pol petih
marksisti
s špricarjem
ki govorijo
o leninu
rozi luxemburg
o rdečem oktobru
clari zetkin
o internacionali
ti nam
krojijo
venige okoli gležnjev

veliko sreče
pri vašem
nadaljnjem prizadevanju.
živi tako,
da boš v smrtni uri vedel,
da si dobro jedel.

hej zbudi se, gneča jel

talarje imajo
pa niso pastorki,
prebrisani so,
tebe ne bodo,
sediš na zofi
s pokojnino brez penzije.

z njimi ne sklepaj kupčij,
sediš kot pribit
na svojih treh črkah
in si ogleduješ
te presnete judeže.

človek lahko da
samo toliko,
pokojnino brez penzije
ne več,
saj ni stroj.

ne daj,
da bi te zbegali,
časi so dragi,
težko je kalkulirati,
tekmovati s konkurenco.

opica si že
pa še ujeli bi te radi,
na limance in vzgajili v državnega osla.
pri večini delavstva so to že zdavnaj dosegli,
ampak vode in ognja
ni mogoče združiti,
to bi moral že vedeti.

ČUDOVITA GLADKA MIRNOST POEZIJE

V letošnjem letu je v zbirki Nova slovenska knjiga (založbe Mladinska knjiga) izšla tudi pesniška zbirka MAJDE KNE z naslovom KO BO S ČUDOVITO GLADKIM GIBOM UKAZALA FINALE. Devetintrideset pesniških enot, zbranih v omenjeni knjigi, nikakor ne prelamlja s pesniško tradicijo in ustaljenimi pesniškimi ključi, kakršni so se vbohotili in razbohotili v naši pesniški produkciji.

To so pesmi, ki so kljub svoji navidezni nerazumljivosti in težkopreberljivosti kristalno jasne in razvidne. Iz njihovega besedja so v veliki meri razvidni tudi vzroki oziroma podbude za njihov nastanek: te so največkrat snovni predmeti – stopnice, na katerih avtorica poseda, sončna mesta, po katerih se klani, slike, ki jih gleda in še in še... ali pa preprosta emocionalna razpoloženja, ki jih razgrinja pred bralcem, tu in sedaj! Ker tako je s tem: vse to barvito slikanje, naslikavanje in preslikavanje z besedami (povezanimi večinoma v podredja, eliptične stavke ali pa medpovedne zveze in to zadnje najprej pade v oči, ker postopoma izgleda že prisiljeno in preveč hoteno), ki pred bralca fiksira prostor in kvaliteto dejanske človeške izkušnje, vse to prevzame in pritegne: a spet SAMO SEDAJ IN TUKAJ, torej v trenutku, ko je knjiga odprta in se bralec preda slapovju besed, ali boljše rečeno: njihovega čudovito glasnemu gibanju.

Ker besede so hitro tekoče in še hitreje spregledljive: metafore se nizajo in nizajo, a nekatere besedne zveze, kot da so bile že zdavnaj slišane (morda pri Lorei?) in sedaj spet spet znova... Jezik tovrstne poezije niti najmanj NOČE biti igranje z besedami, ne,

to nikakor ne! Je zgolj sredstvo, medij za komuniciranje, podajanje nečesa že zdavnaj doživetega in preživetega. In to doživeto in preživeto je SAMO SPOMIN in logična posledica tega je, da so vse pesmi v preteklem času oziroma v sedanjem času, ki je pretekli čas, SPOMIN pa tukaj funkcionira predvsem kot poglavitno vsebinsko gibalno: časovna distanca zabriše, uduši in potisne v ozadje vso „krutost realnosti“ in tako ostane samo tisto, kar je tako lepo, tako lahko in tako zelo poenostavljeno v nekakšni eksotiki obrazca biti tam kot turist oziroma kot uživalec ZGOLJ vsega lepega.

Kjer pa tudi to ni mogoče, je možen pobeg v asociacije, nastale ob kakšni Holderlinovi sliki ali pa melanholično samozadovoljstvo v deževnih dneh, kar se odvija po principu, da tam, kjer je sonce, je potreben tudi dež, da se potem, ko spet sije sonce, zavemo, kako smo srečni.

Tako sta narava in življenje izčrščena in prečiščena in presenetljivo svetlih barv tudi kadar dežuje ali pa kadar s čustvenim življenjem ni vse tako, kot bi moral biti. In zato ONA (ki se pojavlja kot partnerica pesnice) tudi s čudovito gladkim gibom ne more ukazati finala: ker je finale nemogoč v takšni poeziji, ki je miren tok in stoječa voda. In tako se ob naslovu zadnje pesmi Z BOGOM SKREGAN BOS UMRL porodi nova misel: ali ni ta poezija ZE umrla pomirjena sama s seboj in z vsem, kar naj bi predstavljala in odražala?

KO BO S ČUDOVITO GLADKIM GIBOM UKAZALA FINALE ni poezija, ki bi delila „šokantne klofute javnemu mnenju“, je pa to zbirka, ki bo s svojo simpatično sproščenostjo morda pritegnila potencialne bralce (morebitne kupce pa odvrnila s ceno petindvajsetih starih jurjev!)

Matjaž Hribar

OGLAS

Vsem naročnikom, finančnim podpornikom Tribune
Prav gotovo ste v zadnjih številkah lanskega letnika opazili oglas,
ki vas je opozarjal, da objavite naročniško razmerje do začetka
novega študijskega leta.

Vsi, ki so nas imeli v želodcu, so to hitro storili. Zahvaljujemo se
jim za ažurnost. Vendar pa se nam vsako leto pripeti, da nekateri
naročniki modro prejemajo Tribune in ob prejemu položnice po-
tuhnjeno molčijo. Vse „potuhnjenice“ prosimo, da v roku 10 dni
odjavijo Tribune in nam to pismeno sporočijo.

Zveste naročnike pa prosimo, da poravnajo naročnino v želje-
nem roku. Vsaka naročnina bo krepko pripomogla k naši finančni
vitalnosti.

Uredništvo

Iščemo izgubljene in pogrešane naročnike

Spodaj imenovani naši novi naročniki so se poskrili za napačni-
mi naslovi in jih brez vaše pomoči ne bomo našli.

Pogrešani so:

Eva Križanič
Fanika Zupan
Silva Borak
Andreja Ule
Aleksander Avguštin
Tanja Kastelic
Marija Paulišić
Damjan Pitamic

Torej vsi, ki veste za naslov pogrešanih naročnikov, nam ga
čimprej sporočite.

Uredništvo

NEZAPOSLENI, POZOR!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Tribuna odpira več živahnih, razburjivih delovnih mest prodaj-
alcev Tribune. K opravljanju delovnih nalog se lahko prijavite ob
dnevih izida, ko je pričakovati največje povpraševanje po Tribuni.
Prva naslednja številka izide 30. 10. 80. Željno vas bomo pričako-
vali v vseh naslednjih dneh na Trgu osvoboditve 1, drugo nadstrop-
je (dvakrat desno), soba 76, od 10.h – 13.h

Delo je dobro honorirano. Za izvod Tribune prejmete 2 dinarja.
Če pa s svojo požrtovalnostjo prodate 400 izvodov, prejmete en-
kratno nagrado v višini 200 dinarjev.

Pohitite!

SEZNAM KNJIŽNIC V LJUBLJANI

1. Biblioteka SAZU, Novi trg 4-5
2. Slovanska knjižnica, Gosposka 15
3. Centralna knjižnica Biotehnične fakultete, Krekov trg 1
4. Centralna ekonomska knjižnica, Vojkova 69
5. Centralna medicinska knjižnica, Vrazov trg 2
6. Centralna tehniška knjižnica, Tomšičeva 7
7. Knjižnica fakultete za elektrotehniko, Tržaška 25
8. Knjižnica fakultete za strojništvo, Murnikova 2
9. Knjižnica oddelka za arhitekturo FAGG, Cojzova 5
10. Knjižnica FAGG, Jamova 2
11. Knjižnica FSPN, Titova 102
12. Knjižnica PZE za arheologijo FF, Aškerčeva 12
13. Knjižnica PZE za etnologijo, filozofijo, germanske jezike in književnosti, grški in latinski jezik, muzikologijo, pedagogiko, primerjalno jezikoslovje in orientalistiko, primerjalno književnost in literarno teorijo, psihologijo, romanske jezike in književnosti, slovanske jezike in književnosti, sociologijo, ter umetnostno zgodovino FF – vse na Aškerčevi 12
14. Knjižnica astronomsko-geofizikalnega observatorija na Golovcu, Pot na Golovec 25, p.p. 20
15. Knjižnica Geološkega oddelka FNT, Aškerčeva 20
16. Knjižnica oddelka za kemijo FNT, Snežniška 5
17. Knjižnica za mehaniko FNT, Lepi pot 11
18. Knjižnica katedre za meteorologijo FNT, Aškerčeva 12
19. Knjižnica oddelka za montanistiko FNT, Aškerčeva 20
20. Knjižnica oddelka za tekstilno tehnologijo, Snežniška 5
21. Matematična knjižnica FNT, Jadranska 19
22. Knjižnica oddelka za fiziko FNT, Jadranska 19
23. Knjižnica Pravne fakultete, Trg osvoboditve 11
24. Knjižnica inštituta za delo, Trg osvoboditve 11
25. Knjižnica Inštituta za javno upravo, Trg osvoboditve 11
26. Knjižnica Inštituta za kriminologijo, Trg osvoboditve 11
27. Knjižnica Inštituta za sociologijo in filozofijo, Trg osvoboditve 11
28. Centralna biološka knjižnica in knjižnica Inštituta za biologijo, Aškerčeva 12
29. Knjižnica Akademije za glasbo, Gosposka 8
30. Knjižnica AGRFTV, Nazorjeva 3
31. Knjižnica Akademije za likovno umetnost, Erjavčeva 23
32. Knjižnica Pedagoške Akademije, Stari trg 34
33. Knjižnica Teološke fakultete, Poljanska 4
34. Knjižnica VŠTK, Poljanska 4
35. Knjižnica Višje šole za socialno delo, Šaranovičeva 5
36. Knjižnica Višje šole za zdravstvene delavce, Poljanska 26a
37. Knjižnica Višje tehniške varnostne šole, Bohoričeva 3
38. Knjižnica Arhiva SRS, Levstikov trg 3
39. Knjižnica Zgodovinskega arhiva, Mestni trg 27
40. Knjižnica Moderne galerije, Tomšičeva 14
41. Strokovna študijska knjižnica Moderne galerije, Prešernova 1
42. Knjižnica Narodnega muzeja, Prešernova 20
43. Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja, Prešernova 20
44. Knjižnica Slovenskega šolskega muzeja, Poljanska 28
45. Knjižnica Tehniškega muzeja Slovenije, Parmova 33
46. Franciškanska knjižnica, Prešernov trg 4
47. Škofijska knjižnica, Ciri Metodov trg 4
48. Semeniška knjižnica, Dolničarjeva 4
49. Knjižnica Urbanističnega inštituta SRS, Jamova 18
50. Biblioteka kemijskega inštituta Boris Kidrič, Hajdrihova 19
51. Knjižnica Elektroinštituta Milan Vidmar, Hajdrihova 2
52. Knjižnica Inštituta Jožef Stefan, Jamova 38
53. Knjižnica Inštituta za ekonomska raziskovanja, Vojkova 69
54. Dokumentacijski oddelk Inštituta za metalne konstrukcije, Mencingerjeva 7
55. Knjižnica Inštituta za narodnostna vprašanja, Cankarjeva 5
56. Knjižnica Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, Trg osvoboditve 1
57. Knjižnica Kmetijskega inštituta Slovenije, Hacquetova 2
58. Knjižnica Metalurškega inštituta, Lepi pot 11
59. Knjižnica Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo, Večna pot 30
60. Narodna in univerzitetna knjižnica NUK, Turjaška 1
61. Knjižnica Onkološkega inštituta, Zaloška 5

Splošnoizobraževalne knjižnice:

1. Delavska knjižnica, Prešernova 30
2. Mestna knjižnica, Gosposka 1
3. Pionirska knjižnica, Komenskega 9
4. Knjižnica Beograd, Vodovodna 3
5. Knjižnica Jožeta Mazovca, Zaloška 16
6. Knjižnica Šiška, Celovška 161
7. Knjižnica Prežihov Voranc, Vrhovnikova 2

TRIBUNA, ŠTUDENTSKI ČASOPIS
IZDAJA UK ZSMS LJUBLJANA

Trg osvoboditve I/II, soba 86

Telefon: (061)21-280

UREDNIŠTVO: Franc Milošič – glavni urednik, Slavko Hozjan – odgovorni urednik
Bojan Korsika in Igor Bavčar – teorija in mednarodni odnosi, Dušan Turk – univerza,
Rudi Podgornik in Tomaž Krašovec – naravoslovje, Andrej Drpal – kultura,
Mitja Maruško – prodaja, Mojca Dobnikar – tajnica, Marjetka Šušteršič – lektorica,
Vojko Flegar – likovna in tehnična oprema

Stalni sodelavci: Matjaž Potokar, Franco Juri

IZDAJATELJSKI SVET: Rudi Rizman, Primož Hainz, Mile Šetinc, Janez
Topovšek, Samo Hribar, Tomaž Krašovec, Borut Eržen, Igor Bavčar,
Bojan Korsika, Franc Milošič, Slavko Hozjan

Uradne ure so vsak delavnik od 10. do 13. ure v prostorih uredništva.
Redni javni sestanki uredništva so vsako sredo ob 17. uri. Rokopisov ne vračamo
in pisem uredništvu ne honoriramo. Pisma uredništvu ne smejo presegati 7,5 tipkane strani
(pol avtorske pole). Celoletna naročnina za dijake in študente je 50 din
za ostale 100 din. Številka žiro računa 50101 – 678 – 47303 – z obveznim
pripisom za Tribuno!

TISK: Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Priprava za tisk: IBM Dnevnik

Oproščeni temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu
številka 421-1/70 z dne 22. januarja 1973.

Naj živi proletarska revolucija!

J E S E N S K A
S E R E N A D A

SLOVENSKIH

fantov

GROB

Ob priliki odhoda mladih slovenskih fantov širom v (tužni) svet
nekoliko manj tužno širo domovino, je bil dne 5. oktobra t.l. v
študentskem Centru I. Cankarja, v srednji, Linhartovi dvorani,
održan slavnostni poslovljni koncert „Jesenska serenada“ z zvez-
dami slovenske popevkarske scene – Srpom in The P.K.B. Ob tej
slavnostni priložnosti se je zbralo natanko 120 uradnih intimnih pri-
teljev obeh skupin muzikantov in opernih pevcev ter nekaj ne-
uradnih.

Kaj bo z življenjem v Ljubljani ob izgubi toliko perspektivnih
mladcev? Naštetimo jih. Jani je že odšel na Kitajsko na študijsko
izpopolnjevanje. Brat Iztok je pri gejšah prav tako na študijskem
izpopolnjevanju. Skok gre v vojsko na študijsko izpopolnjevanje.
Kegazoni gre na pot iz porodnišnice. Da ne govorim o nekaterih, ki
so padli za neko stvar. Ob tolikih izgubah se je koncert začel in
nadaljeval v napetem vzdušju pričakovanja in žalosti; marsikateri ma-
ri se je utrnila solza. Mi pa smo se spraševali: Kaj zdaj?

Koncert je začela komorna zasedba VIS Srp z glasbenim pre-
domom „Poslednje večerje“, glasbeno spekulacijo na temo Leo-
narda Da'Lija. Od junijskega nastopa v RIU je skupina pridobila
mного širši diapazon produciranja glasbenih misli in goste iz so-
dobnega opernega sveta. Pevski parti so bili odpeti z minuciozno
preznavnostjo, instrumentacija pa je bila izvedena z vehementnim
zanosom, kar je znalo prisotno poslušalstvo tudi primerno nagra-
diti. Fantje so Poslednjo večerjo prevedli in spekulirali tako verno,
da so nam pod nos priplavali vonji viner šniclov, kolerabe, vode, ter
sveda nad vsem kraljujočega vonja „agnus dei“. Ne pretiravam, če
vam, da nas je vse gledalce in poslušalke pošteno zagrudila lakota.
Ne da bi preveč razpredal o ostalih kompozicijah tega komornega
nastava, saj predstavljajo železni repertoar vseh tovrstnih nastopov,
pa moram omeniti njihov svetovni hit „Narodna“, ki so ga izvedli
na samem koncu svojega showa. Genialna kompozicija, nam vsem
je tako v ušesih, da mi je ni treba opisovati – pa saj, ali beseda
lahko opiše lepoto, ki se ima navado kosati z božansko – bo-
nemelj druge, sedme in verjetno še katere strani petornega singla, ki
ga bo te dni poslala na naše tržišče vodilna angleška gramofonska
trdka Rough Trade.

In po krajšem premoru VIS The P.K.B., simfonično komorni
punk kabaret The Papa Kinjal Band. (Naj omenim, da je transkrip-
cija imena zavita v koncepte detektivskih zgodb Srednjega zahoda,
da tudi Doc Holiday nima povsem čistih rok in da etimologija vodi
nazaj v srednje vekove.) Že na začetku so potrdili sloves
underwater skupine z najavo dveh eksotičnih gostov: Nikija for
Poprdečkina iz Vzhodne Sibirije, vicešampiona v dviganju traktor-
jev do 6 ton in šampiona v žderanju trave, ter znanega arheologa,
antropologa, muzikologa, nosologa in idiota Françoisa D'Artagnina
iz Novih Hebridov. Spored je obljubljal klasičen repertoar in pri-
znati moram, da sem se spraševal, ali lahko fantje tako poznanih
kompozicij kot Spet na poti, Nov razpored, I. postaja, O vsi svetil-
niki, Brezdelneži ter Zadnja ura bije, poberejo kak drug dobiček
kot golo preigravanje. Skrbni so bile očede. Res je sicer, da so si
nastopom (kaj podobnega sem doživel samo še pri izvedbi opere
Jesus Christ Superstar, ki pa sicer izhaja iz povsem drugih deka-
dentnih sfer), vendar je tako ustvarjeni šum samo dopolnjeval do-
mačnost trenutka. Če lahko njihovo glasbo, sicer nekoliko nasilno,
v formalnem pogledu uvrstimo v underwater gibanja Rock in
popposition, pa je treba metafizično utemeljenost glasbe označiti
saj z besedo več. In če je ta „več“ prav temelj njihove glasbene
napake, v tradiciji vedno zakrite v nezavednem, mora biti hkrati
tudi temelj tega teksta, ki ne zanikuje kot recenzija. Napaka, v
tradiciji vedno moteče prisotna ravno zaradi svoje neprisotnosti, v
tej glasbi, kamor lahko brez misli na dvoboj prištejemo tudi VIS
Srp, dobiva in tudi dobi pomen temelja. Koncertni lok napak,
katerega skupna značilnost in sila nategovanja je ena sama napaka,
je bil tokrat totalno uresničen. Napredek je očiten, saj moramo
priznati, da taka absolutnost v nepopolnosti ni bil okras prejšnjih
ljubljanjskih nastopov.

Komu niso stopile solze v oči ob nepozabni izvedbi kompo-
zicije O vsi svetniki in kdo ni občutil japonskega pozdrava
SAIONARA ob zaključku ure, ki je bila poslednja. In priznati
moramo, da je imel pri tem levji delež ravno pevec Iztok, ki bo
pdslej zabaval gejshe in imperialiste. Se enkrat se vprašam, kdo bo
kdaj zabaval naše gejshe? Toda brez panike, jedro ostaja pri nas,
prihajajo nove generacije – slovenski underwater kljub vsemu še ni
mrtev.

Andrej Drpal

FREUD za otroke

POSVEČENO SIGMUNDU F.
RESNIČNO ODRASLI OSEBI

TRIBUNIN STRIP V NADALJEVANJU

LUISE ARMSTRONG — tekst
Whitney Darron, st. — risba

PREVEDLA IN PRIREDILA zdenka p. v.

DRUGO NADALJEVANJE

0 →

Ce mu podstaviš nogo, ko mamica tega ne vidi,
potem je to SOVRAZNOST.

1 →

Ce si premisli, reci, da je LABILEN.

2 →

Ce on naredi tibi isto, reci, da je INFANTILEN.

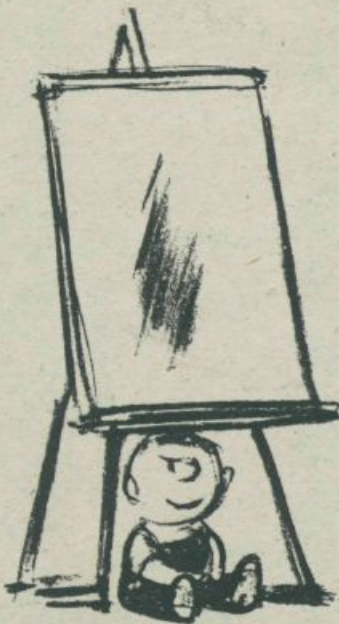
3 →

Ce narišeš zmaja in ga imenuješ „očka“,
potem je to SUBLIMIRANJE.

4 →

Ce ne narišeš nobenega zmaja in ga imenuješ „očka“,
potem si to POTLAČIL.

5 →

Risba sama se imenuje SIMBOL. To pomeni,
da očka v resnici ni nikakršen zmaj.

6 →

Ce se ti to dogaja pogosto, potem je to PRISILNA PREDSTAVA.

Ce vztrajaš pri tem, da je zmaj, potem se to imenuje ILUZIJA.

7 →

8 →

Ce meniš, da si tudi sam zmaj,
potem se to imenuje IDENTIFIKACIJA.

9 →

Ce trdiš, da je boljše biti zmaj,
potem je to RACIONALI ZACIJA.

10 →

Ce si to pogosto predstavljal,
potem je to PONAVLJAJOČA PRISILA.

11 →

Ce ti ne uspe, da bi si to predstavljal,
potem je POTLAČENO.

12 →

13 →

Ce si predstavljal, da manjši zmaj premaga večjega in ga
razseka na kosce, potem si SADISTIČEN.

Ce si predstavljal, da manjši zmaj premaga večjega,
se to imenuje FANTAZIRANJE.